

KONSTNÄREN

NR . 03 / 2014

75 KRONOR

Kulturpolitiken har sällan varit någon stor valfråga men så tyst som i år har det nog aldrig varit. Tidigare fanns den ändå något med, varje fall hos Socialdemokraterna, som en närmast självklar del av ett demokratiskt samhällsprojekt. Men nu ... s.5

Carolina Falkholt visar en kattröv ritad på ett tunt A4-papper. Under våren har jag sett hennes numera berömda fitta från en skola i Nyköping på otaliga Facebook-bakgrunder. Som ett stöd för hennes konst – ett offentligt konstverk ... s.13

Gatukonstnären och numera extremhögerns nye hovmålare Dan Park har nyligen fått ett av de strängaste straffen i svensk rättshistoria för offentliggörande av 31 av sina bilder på ett Malmögalleri, sommaren 2014. Domen ... s.18

En konstnär som vill vara anonym har regelbundet hotats av nazister sedan 1990-talet fram till i dag. Det har gått i vågor beroende på hur offentlig hen är, samt vilka ämnen som hens konst berör. Hen har fått ett hakkors målat på sin dörr hemma ... s.20

**Inget ger
större frihet
än konsten.**

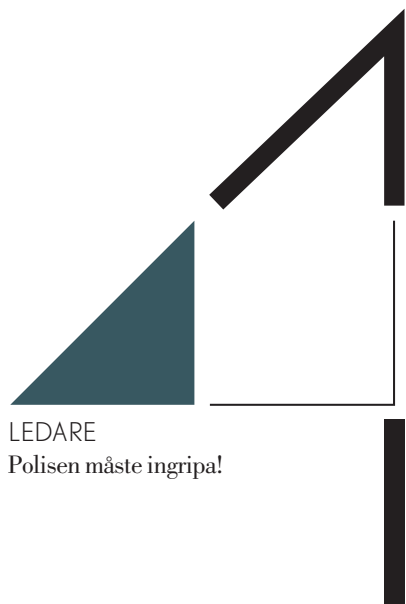
**Sveriges stora nätbutik
för konstnärsmaterial med
över 12 000 artiklar.**

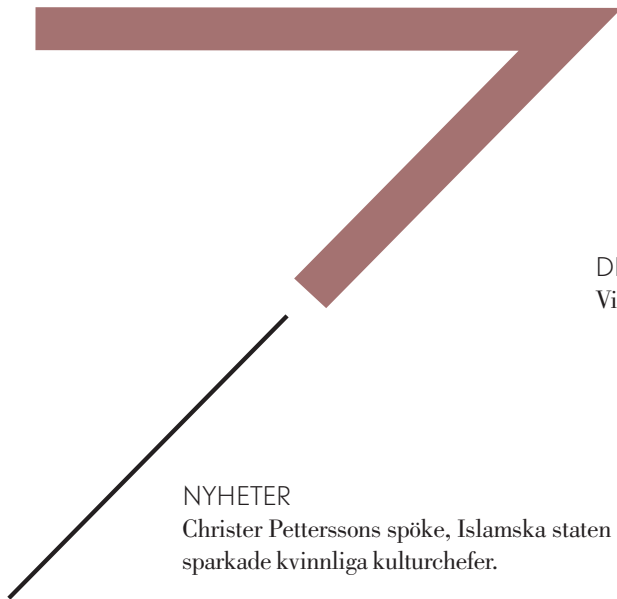
 Följ oss på
Facebook

www.boesner.se

boesner

LEDARE
Polisen måste ingripa!

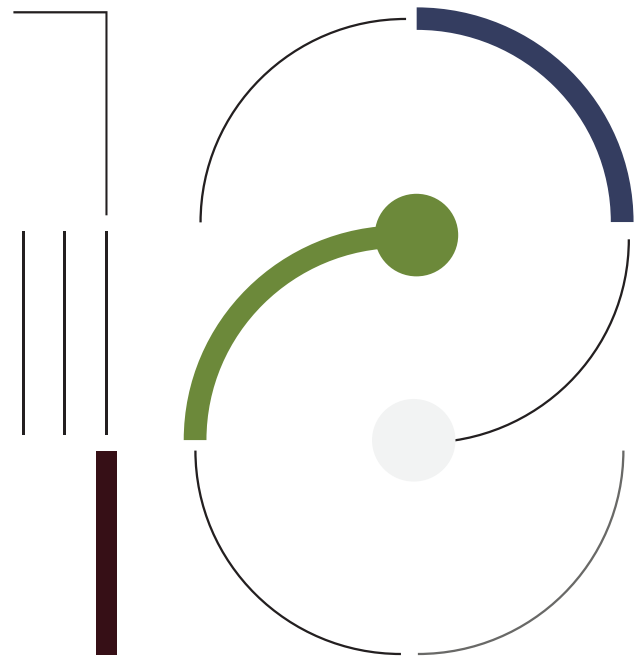

NYHETER
Christer Petterssons spöke, Islamska staten och sparkade kvinnliga kulturchefer.

DEBATT
Visioner om ett annat kulturklimat.

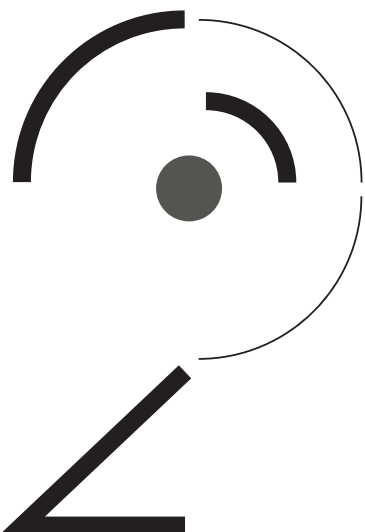
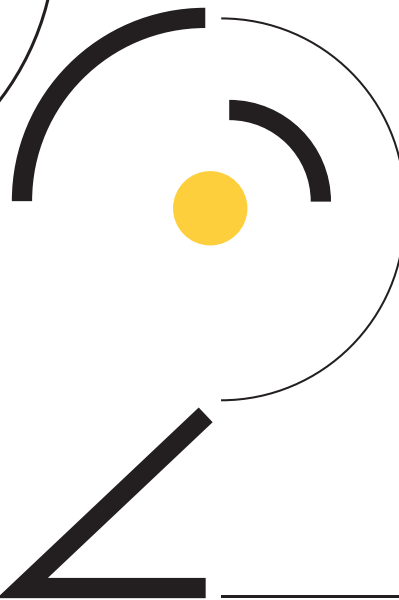

CAROLINA FALKHOLT
Fittor, konst och förtryck – Falkholt talar ut.

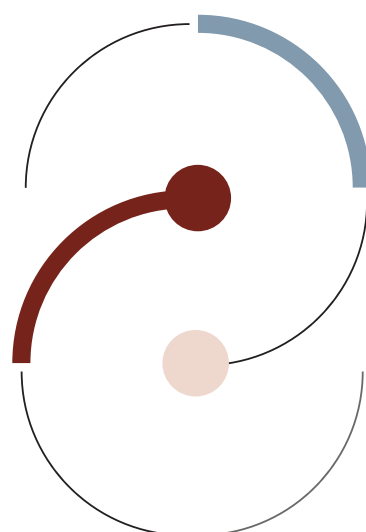

FALLET DAN PARK
Konst eller rasism? Robert Stasinski reder ut.

KONST UNDER HOT
Svenska konstnärer hotas av högerextrema. Vad gör polisen?

KULTURPOLITIKEN AVSLÖJAR SVERIGEDEMOKRATERNA
Anders Rydell granskar ett mörkt arv.

MEDLEMSSIDOR KRO/KIF

MEDLEMSSIDOR BUS

DET HÖGEREXTREMA HOTET MOT KONSTNÄRER MÅSTE TAS PÅ ALLVAR

»När det väl händer något rejält, säg tionde gången, då har man stor nytta av att ha anmält tidigare.«

Det säger Ulf Haquinius, brottsoffersamordnare hos polisen i Stockholms län, i en intervju i det här numret. Det är svaret på frågan varför konstnärer som hotas av nazister och högerextrema ska fortsätta upprätta polisanmälningar trots att det inte händer något. Orden illustrerar den absurda och tragiska verklighet en rad svenska konstnärer lever under idag. För den uppenbara följdfrågan är naturligtvis: När det verkligen händer – är det inte då för sent?

De senaste åren har vi sett en ökad aktivitet hos högerextrema rörelser i Sverige. Det är tydligt att Sverigedemokraternas framgångar det senaste decenniet skapat ett utrymme och en grogrund för nynazistiska partier och rörelser att ta plats i offentligheten. Partier som Svenskarnas parti som är öppet rasistiska, homofoba och antisemitiska. Ett vit makt-parti som kämpar för ett »etniskt homogent Sverige«. Ett parti som idag tilläts demonstrera och manifesteras sin rasistiska politik öppet i vår offentliga miljö. Redan i förra valet tog partiet också plats i ett flertal kommunfullmäktige, däribland i Linköping, Hedemora och Mönsterås.

Trots att partiet, likt Sverigedemokraterna, de senaste åren försökt framhäva en mer städad politisk fasad är partiet under ytan ett mycket farligt och våldsromantiskt parti. Senast 2008 sade partiledaren att »det är vår tid att resa vapen mot mångkulturen och jaga ut den ur Sverige«. Var tredje av partiets företrädare är dömda för brott som misshandeln, brott mot knivlagen, våldsamt upplopp och hets mot folkgrupp.

Den svenska extrema högerens våld drabbar inte bara politiska meningsmotståndare, motdemonstranter, flyktingar och invandrade svenskar – den drabbar också konstnärer. En rad svenska konstnärer lever idag under ständigt hot från nazister och högerextrema på grund av sitt konstnärliga uttryck. De har fått sina utställningar vandaliserade, blivit hotade och misshandlade. I Sanna Samuelssons granskning *Konst under hot* talar både anonyma och välkända svenska konstnärer ut om de återkommande hoten från högerextrema.

Bildkonsten har alltid haft en särställning inom nazismen – ett arv från Nazityskland där konsten sattes i politikens centrum. Den rena, friska konsten upphöjdes medan den moderna konsten stämplades som degenererad och bekämpades. Samtidskonsten idag provocerar nynazister lika mycket som Tredje rikets nationalsocialister provocerades av Kandinskij, Picasso och Matisse. Bildkonsten har fortfarande en särställning hos högerextrema – och utställningar recenserar återkommande i nazistiska forum och nätverk. 1930-talets och 2000-talets språkbruk och metoder för att bekämpa den »osunda konsten« är desamma.

Gemensamt för de konstnärer vi talat med är uppgivenheten över rättssamhällets oförmåga att ingripa. När Makode Linde misshandlades vid en utställning 2013 avfärdade den lokala polischefen det hela som en »ren skitsak«. En attityd som fått en del konstnärer har helt enkelt slutat anmäla.

Till skillnad från andra hotade yrkesgrupper som journalister, politiker och företrädare för organisationer står konstnärer ofta helt ensamma och skyddslosa inför hoten. Det gör den svenska polisens inställning till dessa brott än mer upprörande.

HANDEN SOM TAGGAR VÄRLDEN

FOTO: TERÉS BJÖRK

KONSTNÄREN NUMMER TRE 2014

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS RYDELL

FORM OCH KONSTNÄRLIG LEDNING: NILLESVENSSON

NYHETSREDAKTÖR: JULIA PILEBY

REDAKTÖR: JOHAN LINDSKOG

MEDARBETARE I DETTA NUMMER: NANA HÅKANSSON, ROBERT STASINSKI,

SAMUEL ANDREASSON, MIKAELA ÅKERMAN, MALIN EKMAN,

SANNA SAMUELSSON, PONTUS LUNDKVIST

OMSLAG: CAROLINA FALKENHOLT PORTRÄTTERAD AV THERÉS BJÖRK

PRENUMERATION HELÅR 275 KR: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

ANNONSER:

HANS FLYGARE HANS@ANNONSHUSET.SE

08-662 75 03

REDAKTIONEN: ERIK DAHLBERGSGALLÉN 9, 111 52 STOCKHOLM

EMAIL: RED@TIDNINGENKONSTNAREN.SE

KRO/KIF: HORNSGATAN 103, 9 TR, 104 62 STOCKHOLM

KRO/KIFTEL: 08 54542080

KRO/KIF EMAIL: KRO@KRO.SE, KIF@KIF.SE

TRYCK: TRYDELLS TRYCKERI AB, UPPLAGA 8000 EX

TIDNINGEN KONSTNÄREN GES UT AV AB SVENSK KONSTNÄRSSERVICE

OCH PRODUCERAS AV EGG AB

KRO/KIF Konstnärernas Riksorganisation
Sveriges Konsthantverkare &
Industriformgivare

ANDERS RYDELL

CHEFREDAKTÖR

CARL THAM: GETVÅ EXTRA MILJARDER TILL KULTUREN – ÅRLIGEN!

KULTURPOLITIKEN HAR SÄLLAN varit någon stor valfråga men så tyst som i år har det nog aldrig varit. Tidigare fanns den ändå något med, varje fall hos Socialdemokraterna, som en närmast självklar del av ett demokratiskt samhällsprojekt. Men nu – dånande tystnad. Kanske är det ett uttryck för alla de ledande politikernas uppenbara brist på personligt intresse för konsten och konstens betydelse. Socialdemokratin hade för en kort tid en partiledare – Håkan Juholt – som verkligen var personligt engagerad, men han blev också avsatt. Den kulturella torftigheten har blivit en närmast självklar del av det svenska politiska livet. Ingen dyrbar mediatid avsätts för att tala om det ogripbara och lustfyllda i livet eller samhällets estetiska möjligheter; inga nya resurser utlovas till kulturlivet. I den mån kulturpolitiken nämns är det som export- eller sysselsättningsmotor och det stämmer för all del med den nuvarande kulturpolitiken: en sorts mädchen für alles men särskilt för näringslivet och kommunala tillväxtplaner, konstnärer som företagare, sponsring och skattelättnader och i slutändan en kommersialiserad trevlighets- och tillväxtkultur.

Men det går att ändra. Vi får nu en ny regering – hoppas jag (detta skrives före valet). Den skulle kunna förvåna alla och också sig själv genom att redan från början slå fast: vi anser att kulturpolitiken är en huvudfråga. Dess uppgift är att stödja konsten i alla dess uttrycksformer och människors möjligheter att ta del av konsten, chansen att uppleva också sådant som man inte visste att man var intresserad av. Istället för det Timbro-slappa »ge folk vad folk vill ha« bör kulturpolitiken styras av en välbekant formulering i svensk socialpolitik; Gustav Möllers »endast det bästa är gott nog åt folket«. Vi vill skapa utrymmen för konsten i samhället som är fria från reklamens, sponsorernas och aktieägarnas intressen och som alla människor har tillgång till. Vi vill se till att konstutövare av alla de slag ges möjligheter att ägna sig åt konsten och därmed försörja sig på en

rimlig levnadsnivå. För detta krävs offentliga resurser och vi vill därför genomföra ett kulturlyft av samma slag som den socialdemokratiska regeringen i Norge en gång gjorde: en varaktig kraftig höjning av anslagen. Vi tänker oss i första hand en årlig ökning med ca 2 miljarder under de kommande fyra åren. Det är inga stora pengar i en budget på nära 800 miljarder men för kulturlivet vore det enastående. Då kan t.ex. alla konstnärliga institutioner få rejäla påslag så att de kompenseras för åratals neddragningar och så att de kan betala ordentlig ersättning till fria konstnärer. Då kan biblioteken ges ökade resurser och då kan gratis inträde på museer kombineras med ökade satsningar på programverksamheten. Då återinförs också konstnärernas inkomstgarantier – en billig och effektiv form av konstnärsstöd som den moderata kulturministern i sitt ideologiska nit avskaffat. Ett sådant kulturlyft skulle förändra Sverige: göra det roligare, vackrare, starkare.

Kommer det att hända?

CARL THAM

FD UTBILDNINGSMINISTER, FD. ORDFÖRANDE I BLA KONSTNÄRSNÄMNDEN
OCH STATENS KONSTRÅD.

ÖNSKAN OM EN MOBILISERING AV DEMOKRATIN

TILL YTAN ÄR DET idag mycket lite som skiljer de olika partierna åt när det gäller kulturpolitiken. Sverigedemokraterna är det enda parti som sticker ut med sin tydliga nationalistiska hållning. Det är alltså dit man måste vända sig om man vill ha något annat. Det är egentligen märkligt då kulturpolitiken ställer alla det stora ideologiska konflikterna på sin spets. I de olika partiernas kulturpolitiska program finns många vackra och förvillande lika ord om demokrati, barnkultur, kreativitet, nyskapande och mångfald. Ord som de flesta kan skriva under på. Men vad menar de egentligen? Vilken kraft är de beredda att lägga bakom dem? Skulle vi ta dessa ord på allvar och söka en politik som svarar mot kulturpolitikens idag, kommer alla högt ställda ambitioner att tvinga oss ner till den egentliga frågan: Vad är meningen med samhället? Med våra liv.

IDAG, I ARBETSLINJENS Sverige och i hela västvärlden, har den ekonomiska tillväxten blivit vårt enda

mål och vår allt överskuggande mening. Detta för att vi sedan ska ha råd att fixa de andra detaljerna som demokrati, miljö, välfärd och kultur. Det är att börja i fel ända. Politiken just nu håller på att fastna där: med tillväxten som mål, troende sig vara maktlös om inte detta uppfylls först. Detta trots att kulturen i sig ju bär på en annan berättelse, ett större löfte.

UNDER ETT PAR månader har jag tillsammans med Mats Söderlund på uppdrag av Katalys tagit fram en handbok för en ny kulturminister. Vi väljer här att lämna målet om ekonomisk tillväxt en stund. Vi kanske ändå inom kort kan tvingas revidera detta och finna andra sätt att skapa och mäta välbefinnande.

Boken är alltså inte något försök att mästra eller sätta sig över den förda politiken. Vi vet hur det är när man sitter med ansvar, hur lite tid och möjlighet det ges att tänka fritt. Utanför sin tids givna sanningar. Utanför nästa budgetår eller kanske på sin höjd sin mandatperiod. Som konstnärer har vi nu, med den

tankens frihet vi äger och den kunskap vi besitter, tagit oss den tiden. Vi har styckat upp detta politikområde i vad vi för tillfället anser vara dess huvudsakliga problemområden, samt lagt fram förslag på möjliga lösningar. Inte för att dessa nödvändigtvis är de rätta men för att vi är övertygade om att man ibland måste skära saker på ett nytt sätt och ställa nya frågor. Vi vill höja möjlighetshorizonten helt enkelt, för att komma vidare. För att kunna utvecklas. Det behöver kulturpolitiken – liksom alla andra politikområden. På samma sätt som samhället i stort och vi människor.

STINA OSCARSON

REGISSOR OCH DRAMATIKER. TIDIGARE BLA CHEF FÖR RADIOTEATERN VID SVERIGES RADIO OCH KONSTNÄRLIG LEDARE FÖR ORIONTEATERN. TILLSAMMANS MED POETEN MATS SÖDERLUND HAR HON TAGIT FRAM EN HANDBOK FÖR KULTURPOLITIKEN.

KONSTNÄRSSTIPENDIUM

Härke Konstcentrums konstnärsstipendium delas ut varje år. Stipendiet består av 30 000 kronor och en månads fri vistelse på Härke Konstcentrum på Frösön samt erbjudande om utställningstid på Ahlbergs-hallen i Östersund. Stipendiaten disponerar gästbostaden och Östersunds Kollektiva Grafikverkstad kan användas som arbetslokal.

Stipendiet kan sökas av yrkesverksamma konstnärer utanför Jämtlands län.

Sista ansökningsdag är 28 februari varje år. Mer information finns på www.harkekonstcentrum.se

Välkommen med din ansökan!

FRISTÅENDE KURSER

Konstfack erbjuder löpande fristående kurser för dig som är yrkesverksam inom bild-, design- och konstområdet.

Aktuella kurser

- Pedagogik och ämnesdidaktik för konstnärer, 15 hp
- Visuell kommunikation för yrkesverksamma, 15 hp
- Konst och kultur, 15 hp
- Designpedagogik, 15 hp
- Bild för årskurs 7-9 (16-45 hp), 30 hp
- – Ingår i Läraryftet
- Going Public XL - om konst, konsthantverk och design i offentligheten, 30 hp
- Skrivandets förhandlingar. Konflikt och ansvar i text, 30 hp
- Den berättande bilderboken, 15 hp
- Organising Discourse, 30 hp

Sista anmälningsdag **15 oktober 2014**

Läs mer på:
[www.konstfack.se/
utbildning](http://www.konstfack.se/utbildning)

Konstfack
University College of
Arts, Crafts and Design

RÄTTSFALL

STYMPAR KONSTEN

TINGSRÄTTEN FÄLLDE I SOMRAS

KONSTNÄREN MARKUS ANDERSSON

FÖR ATT HA ANVÄNT ETT FOTOGRAFI AV

CHRISTER PETTERSON SOM FÖREBILD

TILL ETT AV SINA VERK. NU HAR DOMEN

ÖVERKLAGATS TILL HOVRÄTTEN.

EN FÄLLANDE DOM KAN ENLIGT

KONSTEXPERTEN JOAKIM BORDA-

PEDREIRA FÅ STORA KONSEKVENSER FÖR

FLERA GENERATIONER KONSTNÄRER.

Striden mellan fotografen Jonas Lemberg och konstnären Markus Andersson har pågått över en åttaårsperiod. Det var 2006 som Lemberg reagerade över likheterna mellan Anderssons oljemålning *Svenska syndabockar*, och ett fotografi han själv tagit av den en gång huvudmisstänkte Palme-mördaren Christer Pettersson.

Fotografiet förekom ofta i media i samband med rapporteringen kring Pettersson. I Anderssons tavla har den numera avlidne Pettersson avbildats tillsammans med en get i ett ökenlandskap. Efter att en polisanmälan om plagiat i två omgångar lagts ned av åklagare stämde Andersson i höstas av Lemberg för upphovsrättsintrång. Och i juni kom domen från Solna tingsrätt: Andersson döms att betala skadestånd och Lembergs rättegångskostnader på sammanlagt 20 000 kronor.

Fallet är det första i sitt slag sedan bearbetningskydd av fotografi tillkom i upphovsrättslagen 1994. Enligt tingsrättens motivering skulle lagen »bli relativt tandlös om skyddet för ett verk skulle upphöra så snart verket i och för sig avbildas i ett annat konstverk men sätts i ett nytt sammanhang«.

Tingsrätten anser att målningen ska betraktas som en exemplarframställning av fotografiet. Något Markus Andersson kallar »absurt«.

–I så fall skulle man varje gång man talar om statsministermordet kunna ha min tavla i stället för fotografiet, och det skulle inte funka, för det är två helt olika bilder. Symboliken med syndabocken som är lämnad ute i öknen tycker jag är en viktig del av tavlan och ingenting som är godtyckligt, säger han.

Joakim Borda-Pedreira är konsthistoriker och vittnande som expert för Andersson i målet. Han menar att det är en vanlig praxis bland samtida konstnärer att appropriera bilder från olika källor i sin konst. Konsensus bland konsthistoriker uppfattar han som att det inte kan vara tal om plagiat när en bild överförs från ett medium till ett annat.

–Ingen skulle komma på tanken att betrakta ett foto av en Rembrandt-målning som en kopia av originalet. Inte nog med att Markus Anderssons tavla var handmålad, den hade dessutom andra motivelement och färger än Lembergs fotografi. Det menar jag gör det till ett självständigt konstverk som inte kan förväxlas med fotot.

Men Staffan Teste, Lembergs juridiska ombud, håller inte med. Han menar att Christer Pettersson utgör den dominerade delen av tavlan, samt påpekar att Andersson sagt att han försökt måla så likt fotografiet som möjligt. Då spelar det ingen roll vad man tillför, anser han.

Tolkningen Teste gör av tingsrättens dom är att konstnärer gör bäst i att fråga om lov innan en bild används. Som exempel nämner han att Warhol, efter att han stämde, alltid var noga med att få tillstånd från fotografer innan han gjorde sina verk.

–I det här fallet var det ett sammanhang som fotografen kanske inte ställer upp på.

Tingsrättens dom har överklagats till hovrätten, som kommer att ta upp fallet. En fällande dom även där skulle enligt Joakim Borda-Pedreira kunna få stora konsekvenser för flera generationer konstnärer.

–Det skulle vara mycket illa och öppna upp för upphovsrättstvister kring många av våra viktigaste konstnärskap, säger han och tar Andy Warhol, Richard Prince och Sherrie Levine som några exempel. Även Gerhard Richter, vars konst i hög grad bygger på funna bilder. Dessutom finns det, poängterar Borda-Pedreira, många yngre konstnärer som målar efter fotografi och hämtar sina förebilder från modemagasin och reklam.

–Det vore illa nog om konstmuseer måste betala till tobaksbolaget Philip Morris varje gång som Richard Princes »Marlboro Man« visas på en utställning. Vad ska hända med de mindre kända konstnärer som inte har råd att betala för att visa sin konst? Ska deras verk tas i beslag? Det är principiellt viktigt för konstvärlden att detta utreds och personligen hoppas jag att tingsrättens dom inte blir ett prejudikat.

Markus Andersson befarar att en förlust i hovrätten skulle innebära stora inskränkningar i konstnärers frihet.

–Samtidskonstnären bearbetar starka intryck i samhället och mycket av den kommunikationen sker via bilder i massmedia, reklam och filmer. Om vi inte kan använda dem i vår konst blir konsten väldigt stympad. En viktig sträng blir avklippt på vår lyra.

MIKAELA ÅKERMAN

ISIS HOTAR MELLANÖSTERN KULTURSKATTER

VID SIDAN AV DEN HUMANITÄRA

KATASTROF SOM DRABBAT KRIGETS

IRAK OCH SYRIEN PÅGÅR EN

KULTURSKATTSPUNDRING OCH

FÖRSTÖRELSE AV RELIGIÖSA

HELGEDOMAR. I DE OMRÅDEN

SUNNIEXTREMISTISKA IS KONTROLLERAR

FINNS FLERA AV VÄRLDENS ÄLDSTA

OCH MEST VÄRDEFULLA MONUMENT.

KULTURARVSEXPERTER VÄDJAR NU OM

INTERNATIONELL HJÄLP.

ILLUSTRATÖREN HAR AVBÖJT TILL ATT ILLUSTRERA ARTIKELN

I Gamla Testamentet framträder bilden av det assyriska och babyloniska riket i det som förr tillhörde Mesopotamien och idag är Irak. Sedan mitten av 1800-talet har arkeologer arbetat med att gräva fram artefakter från regionens mytomspunna förflutna. I storstaden Mosul i norra Irak vittnar statyer, gravar, tempel och moskéer om regionens betydelse för judar, kristna och muslimer. Men kulturarvet hotas nu av extremistgruppen Islamiska Staten, IS.

Sunniextremistiska IS säger sig vilja förstöra monument som strider mot dess strikta tolkning av islamisk lag. Inte bara kristna och shiamuslimska byggnader utan också sunnimuslimska, det vill säga den gren av islam som IS tillhör, hotas.

– IS är en mycket ortodox rörelse i vilken ingår så kallad ikonoklasm. Inga konstverk, monument eller statyer som kan tänkas avbilda gud eller gudomliga ting får synas. Vissa av dessa moskéer används av sufister och andra mjuka muslimer som inte har ett hårt synsätt. Alla sådana rörelser betraktas nästan som otrogna, säger Per Jönsson, mellanösternexpert på Utrikespolitiska institutet, till SVT.

I somras, inför en folksamling, sprängdes bland annat Nabi Yunus, Mosuls mest kända moské som byggts där profeten Jona tros vara begravd. Samtidigt försågs Mosul Museum med hänglås av IS. Det var stängt för renovering sedan det plundrades efter USA:s invasion i Irak 2003 men snart skulle återöppnas.

– Terroristernas inträde var en brutal chock utan förvarning, sade Qais Hussein Rash, chef för Iraks nationalmuseum, till The Daily Beast i samband med att han besökte Paris för att vädja om internationell hjälp.

I området som kontrolleras av IS finns, förutom tusentals antika föremål, templen Hatra och Ashour, vilka båda finns med på Unescos världsarvslista. Enligt en expert som Wall Street Journal talat med finns det dock lite omvärlden kan göra för att rädda de kulturskatter som nu äventyras.

Abbas Qureishi, chef för ett restaureringsprogram hos Irakiska departementet för turism och antikviteter, fruktar att regionens kulturskatter ska förstöras eller hamna i händerna på cyniska konstsamlare och vädjar om internationell hjälp.

– Som irakier är vi oförmögna att kontrollera situationen själva. Det handlar inte bara om museum. Mosul ligger i mitten av 1791 registrerade arkeologiska platser. Den irakiska armén kommer att tvingas operera vid dessa. Jihadisterna kommer förstöra platserna och säga att det var den irakiska armén som bombade dem, säger han till The Daily Beast.

I somras rapporterade The Guardian om hur IS tillskansat sig enorma tillgångar i grannlandet Syrien, bland annat genom att smugla värdefulla antikviteter från arkeologiska utgrävningar. Artikeln beskrev hur ISIS, numera IS, gått från att vara ett gäng extremister till att bli världens kanske mest kapitalstarka terrororganisation.

– De har tagit 36 miljoner dollar bara från al-Nabuk (ett område väster om Damaskus). Antikviteterna där är upp till 8000 år gamla. Nu vet vi varifrån pengarna kommer, sade en anonym underrättelsetjänsteman till The Guardian.

Det kulturarvsrika Syrien hotas, förutom av islamiska fundamentalister som är ute efter att förstöra

statyer och andra lämningar av religiösa skäl, av plundrare som ser ett tillfälle att utnyttja krigets laglöshet.

I februari kallade The Independent IS vandalisering i Syrien den »kanske värsta katastrofen som drabbat antika monument sedan talibanerna sprängde gigantiska Buddhastatyer i Bamian 2001«. Flera monument som strider mot IS religiösa övertygelse, som ett 1500 år gammalt bysantinsk mosaikmonument i staden Raqqa och ett romerskt gravfält i Aleppoprovinsen, har ödelagts.

– Jag är säker på att om krisen fortsätter i Syrien kommer vi att se alla kors från den tidiga kristna världen, mosaiker med mytologiska mönster och tusentals grekiska och romerska statyer förstöras, sade Maamoun Abdulkarim, chef över antikviteter och museum på kulturdepartementet i Damaskus, till tidningen.

På sin hemsida beskriver Unesco hur händelserna i Syrien och Irak hotar kulturarvet genom avsiktliga attacker, indirekta skador till följd av strid, skrupelfria samlare och vandalism. I Unesco är man särskilt bekymrad över förstörelsen i Syrien, som är rikare på antika monument än de flesta andra länder i världen. Mer än tre år av krig har skapat enorma skador och ödeläggelse enligt FN-organet som upprättat ett webb-baserat observatorium för att kartlägga situationen. Samtidigt uppmanar FN:s säkerhetsråd att skydda kulturarv och betonar kulturens roll att skapa sammanhang och bidra till försoning och fred.

MALIN EKMAN

konstnärernas
CENTRAL KÖP

Webshop konstnarernas.se

En utställning av Galleri Syster

GENDER HEART

8/11 – 11/1

Jill Peters

Lilibeth Cuenca Rasmussen

Elias Björn

Julia Bondesson

Tamara de Laval

Kristina Abelli Elander

Klaudia Stoll

Tejal Shah

Adriana Salazar

Haki, ur serien Sworn Virgins of Albania av Jill Peters

HAVRE
MAGASINET

HAVREMAGASINET Länskonsthall Boden www.havremagasinet.se

KVINNLIGA KULTURCHEFER TVINGAS BORT

FÖR ETT ÅR SEDAN LÄMNADE MONICA WILDEROTH BORÅS STADSTEATER, I MAJ LÄMNADE STINA OSCARSON UPPDRAGET SOM CHEF FÖR RADIOTEATERN OCH I JULI SPARKADE REGERINGEN LENA RAHOULT, CHEF FÖR ARKITEKTUR- OCH DESIGNCENTRUM. ÄR DET EN SLUMP ATT TRE KVINNLIGA KULTURCHEFER LÄMNADE PÅ KORT TID?

Det har gått knappt fyra månader sedan regissören och dramatikern Stina Oscarson lämnade Radioteatern. »Med de insikter jag nu har om Sveriges radio och mig själv väljer jag att gå vidare«, skrev hon på sin Facebook-sida i maj. Det som i tidningarna framstod som en konstnärlig konflikt var egentligen mer komplicerat. Stina Oscarson hade sedan hösten 2013 varit sjukskriven för behandling av sin anorexi, men i april var hon redo att återgå till arbetet.

–Precis när jag ska tillbaka får jag reda på att redaktionen lagt fram en misstroendeförklaring mot mig som konstnärlig ledare och att jag måste vänta på att komma tillbaka. Jag fick inte komma till min arbetsplats på totalt sex veckor, berättar hon i dag.

Under tiden då hon var borta hade hennes konstnärliga ledarskap ifrågasatts på kultursidor. Stina Oscarson var för politisk för en oberoende radio i allmänhetens tjänst, ansåg kritikerna. Under tiden Stina Oscarson var sjukskriven anslöt sig stora delar av redaktionen till kritikerna men snart kom kritiken inte att handla om det konstnärliga ledarskapet utan om Stina Oscarsons hälsa. Meningsskiljaktigheterna gjorde att hon till slut kände sig tvungen att säga upp sig.

–Plötsligt har det svängt och misstroendeförklaringen handlar om att man inte vill ha en chef som är sjuk. Jag tror inte en man i min situation hade utsatts för samma sak. Jag tror inte att en manlig alkoholist skulle fått sluta, säger hon.

Stina Oscarson tror att det är svårare att vara kvinnlig chef, speciellt om du är visionär.

–Jag tror att det är svårare att få respekt. Man måste arbeta hårdare för att få status och utstråla styrka. Jag som är en liten, relativt ung kvinna ger ingen bild av en stark person.

Det senaste året har tre tunga kvinnliga chefer inom kultursektorn tvingats avgå eller själva valt att avgå. I september förra året meddelade Borås Stadsteaters chef Monica Wilderoth att hon lämnar uppdraget på grund av meningsskiljaktigheter med stadens kulturledning. Då hade hon varit chef i ett knappt år.

»När jag i maj 2013 fick en formell tjänstebeskrivning så kunde jag se att Borås Stads kulturförvaltning och Kulturnämnd och jag hade olika uppfattningar om vilket arbete som borde prioriteras för att driva teaterns konstnärliga verksamhet framåt«, sade hon i pressmeddelandet i samband med sin avgång.

Så sent som den 24 juli i år meddelade regeringen på sin hemsida att den »i dag beslutat att entlediga Lena Rahoult från uppdraget som chef för Statens centrum för arkitektur och design«. Rahoult, som fått utstå kritik för att inte ha förändrat museet tillräckligt, tillträdde i december 2008 och hade bara fem månader kvar på uppdraget, när beskedet kom.

Ingrid Lomfors, som sparkades som chef för Göteborgs Stadsmuseum 2009, menar att kultursektorn är mindre jämställd än den själv vill inse.

–Kultursektorns självbild är det största hindret. Kultursektorn själv tror sig stå för förnyelse, jämställdhet och alla goda värden. Den självbilderna är väldigt djupt förankrad. I själva verket är stora delar

av kultursektorn konservativ och det gäller även synen på manligt och kvinnligt ledarskap, säger hon.

Som kvinnlig chef i kultursektorn upplevde hon att förväntningarna, både från medarbetarna och stadens kulturledning, såg annorlunda ut än för hennes manliga företrädare. Särbehandlingen blev tydlig när Göteborgs kulturchef Björn Sandmark stöttade Röhsskas chef Ted Hesselbom, som befann sig i rejält blåsväder, samtidigt som han sparkade Ingrid Lomfors utan att berätta varför.

–Det var oerhört mycket problem på Röhsska museet och det förekom direkta överträdelser. När den nya kulturchefen kom in och bara stöttade Röhsska museet, började jag upptäcka hur ojämnt det var. Det blev så tydligt att jag inte fick något stöd. Jag blev snarare motarbetad medan min manliga kollega, som jag för övrigt tycker väldigt mycket om, blev otroligt omhuldad.

Idag är hon tacksam över det hon lärde sig av den turbulenta tid som följde avskedandet, men saknar fortfarande en förklaring till varför hon fick gå.

–Jag har aldrig fått reda på det. Jag gick till en advokat och fick ett avgångsvederlag och blev uteläst från mitt rum och har aldrig fått en förklaring.

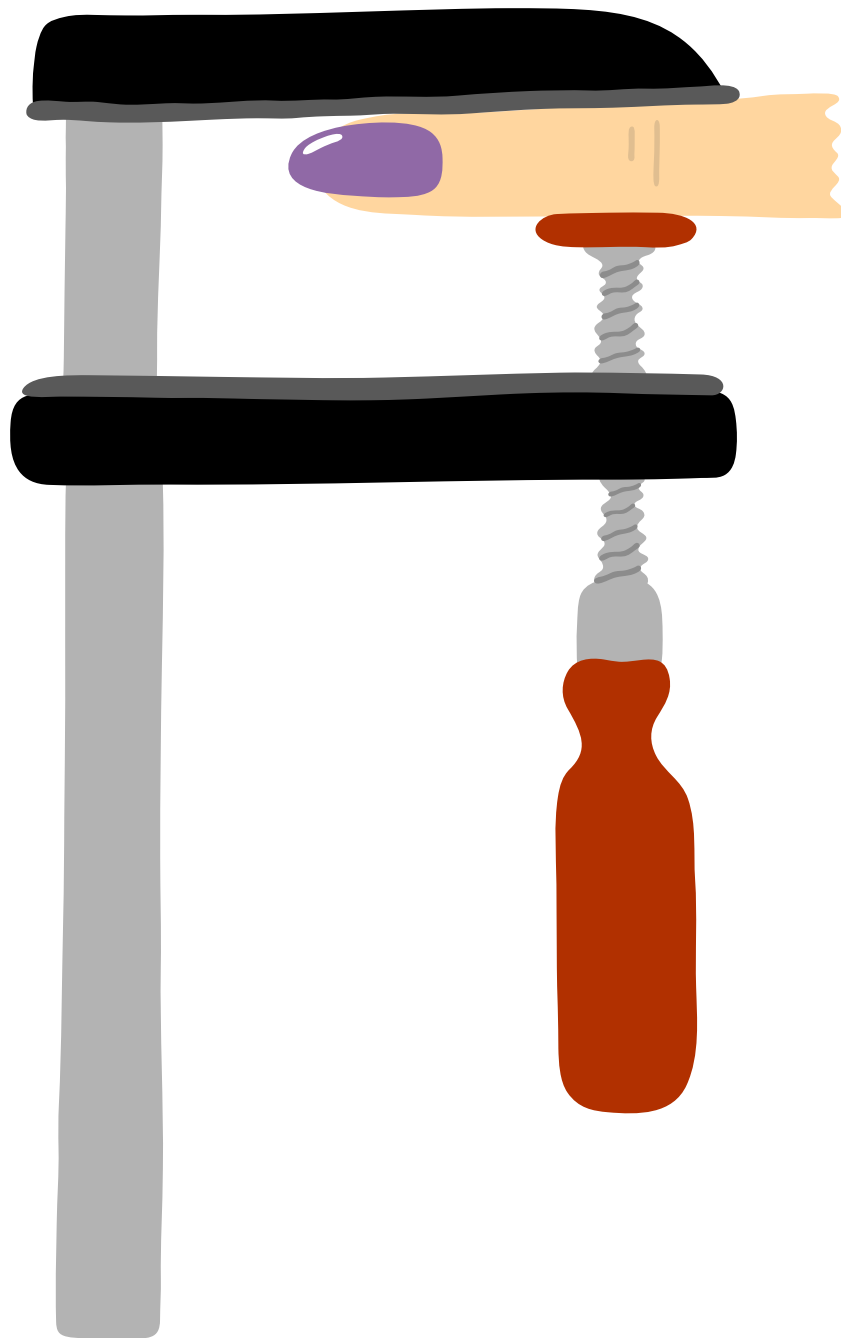

Foto: Emilia B. Jiménez/Söderberg Agentur

Bonusrabatt
när du samlar
flera försäkringar
hos oss

Kundservice 08-440 54 40 · www.gefvert.se

Gefvert

Konstpool

**Gör och hitta
utlysningar**

stipendier,
utställningar
uppdrag,
tävlingar,
utbildningar...

på

Konstpool.se

Erbjudande:

Formgivning av hemsidor och trycksaker.

www.andreasnorberg.net

Östhammars kommun
bjuder in
yrkesverksamma
konstnärer med
intresse för
skissuppdrag till
konstnärlig **gestaltning**
av Rådhusorget
i Östhammar.

Sista datum för anmälan: 15 oktober 2014.

Läs mer på: www.osthammar.se/radhustorget

www.osthammar.se

 ÖSTHAMMARS
KOMMUN
- EN DEL AV ROSLAGEN

<p>KLOTTRADE PÅ GRAFFITI</p> <p>CHELTHENHAM I slutet av juli vandaliserades ett verk av graffitikonstnären Banksy. Det var verket »Spy booth«, som föreställer agenter som tjuvlyssnar runt en telefonkiosk, som täcktes av ny graffiti. Verket, som finns i närheten av den brittiska underrättelsetjänsten kontor i Cheltenham, är värderat till 11,7 miljoner kronor, uppger TT.</p>	<p>har lämnats in i protest mot att tre sköldpaddor bär omkring på surfplattor på ryggen i utställningen »Moving Ghost Town«, uppger Sveriges Radio. Det är den kinesiska konstnären Cai Guo-Qiang som står bakom konstverket. Konstmuseet Aspen Art Museum försäkrar dock att sköldpaddorna inte utsätts för något lidande.</p>	<p>TRODDE KONSTVERK VAR KLOTTER</p> <p>LULEÅ Luleå kommun har nolltolerans mot graffiti. Men när man under sommaren sanerade en gångtunnel gick det snett med saneringen. I sin iver att få bort graffiti från stadens utemiljö sanerades även ett konstverk av konstnären Dennis Eriksson bort. Kommunen beställde verket 1991. Enligt SVT har väggen målats grå efter att verket tagits bort. Kommunen menar att verket var överklottrat och att färgen fick väggen att vittra sönder.</p>	<p>kommit fram till att det var vid denna tid som Claude Monet målade tavlan »Impression, soleil levant«, som gav den konstnärliga rörelsen dess namn. Bevisen för den nya dateringen kommer att redovisas i september i en utställning på Musée Marmottan Monet i Paris.</p>
<p>JÄV STOPPADE REKRYTERING</p> <p>STOCKHOLM Inför terminsstarten stod Konstfack utan biträdande prefekt vid institutionen för design, konstthantverk och konst. Kandidaten som valdes i mars hade kopplingar till en person som satt med vid anställningsintervjuerna. Därför har överklagandenämnden för högskolan bedömt att det förekommit jäv i samband med att man tillsatte tjänsten, enligt DN. Enligt överklagandenämnden kan anställningen inte gälla eftersom det inte går att utesluta att kopplingen mellan personerna kan ha påverkat beslutet om anställningen.</p>	<p>IRANSK KONST KAN FÖRSTÖRAS</p> <p>MONTREAL Ett konstverk av den iranska konstnären Sadaf Foroughi kan komma att förstöras av den kanadensiska tullen, enligt radiostationen CBC Radio. Konstnären, som bor permanent i Kanada, åkte till Iran för att bygga konstverket. Men när hon återvände till Kanada beslagtogs tullen verket. Enligt tullen kan konstverket strida mot Kanadas handelsstraff mot Iran. Men enligt Sadaf Foroughi bryter konstverket inte mot sanktionen då det inte har något kommersiellt värde.</p>	<p>TOG NER KONST EFTER HOT</p> <p>MALMÖ I mitten av augusti var det vernissage på Galerie Leger i Malmö för konstnären Peter Johanssons nya utställning »Mindre bra idéer« som handlar om manlighet, aggression och rasism. Bilderna föreställde bland annat symboler för Black Cobra, försvarsmakten, Sverigedemokraterna och Hells Angels. Framför bilderna stod skålar med tomater och ägg. Men det dröjde inte länge förrän en person med anknytning till Hells Angels ringde och hotade konstnären med att det kunde stå honom dyrt om bilden fick hänga kvar, varpå bilden togs ner från utställningen. Resten av utställningen fick hänga kvar.</p>	<p>KVINNLIGA KONSTNÄRER FÖRST</p> <p>LONDON Konstmuseet Tate kommer att sätta kvinnliga konstnärer i första rummet. Men inte förrän nästa år. Utställningar av Sonia Delaunay, Agnes Martin, Barbara Hepworth och Marlene Dumas planeras inför 2015. Bland annat får den franska avantgardekonstnären Sonia Delaunay sin första retrospektiv i Storbritannien. Konstnären är känd för sina textiler i livfulla färger. I februari kommer en utställning med den sydafrikanska, Amsterdambaserade, konstnären Marlene Dumas att visas. Utställningen är ett omfattande retrospektiv som visar hennes konstnärskap från slutet av 1970-talet fram till i dag. Dumas verk utforskar ämnen som genus, sexualitet, kändisskap och massmedia.</p>
<p>SKADEDJURSBEKÄMPNING PÅ LOUVREN</p> <p>PARIS Under sommaren invaderades konstmuseet Louvren av råttor. Enligt BBC uppger museet att de stora mängder råttor i museets trädgårdar beror på att picknickgäster tappar mat, som råttorna vill ha. Trädgårdarna är ett populärt ställe för både museigäster och Parisbor som vill luncha. Men museipersonalen har haft svårt att hålla trädgården fri från råttor. Därför har man nu kallat in skadedjursbekämpare. Det var en fotograf som först slog larm om de stora mängderna råttor.</p>	<p>KORTLIVAD UTSTÄLLNING</p> <p>MALMÖ I augusti dömdes gatukonstnären Dan Park till sex månaders fängelse för förtal och hets mot folkgrupp. Under sommaren åtalades han och galleristen Henrik Rönquist för hets mot folkgrupp. Den kontroversiella konstnären har tidigare dömts för förtal och hets mot folkgrupp efter att ha kränkt romer och svarta personer. Utställningen som öppnades i juli beslagtogs av polisen samma dag. Malmö tingsrätt fastslår att åtta av nio tavlor som beslagtogs uttrycker missaktning mot svarta personer och romer. Han döms även att betala ett skadestånd på 60 000 kronor.</p>	<p>UTSTÄLLNING AVBRÖTS I PEKING</p> <p>PEKING Den nordkoreanska konstnären Sun Mu's utställning på konstmuseet Yuan i Peking avbröts i juli. Sydkoreansk media rapporterar att anledningen till att utställningen censurerades var på grund av dess politiska innehåll. Konstnären, som håller sin identitet hemlig av säkerhetsskäl, gör verk som är inspirerade av nordkoreanskt propagandabildspråk. Sun Mu har ett förflutet som propagandakonstnär innan han hoppade av 1998.</p>	<p>TURKIETS FÖRSTA GRAFFITUTSTÄLLNING</p> <p>ISTANBUL I augusti öppnade Turkiets första graffititställning. Utställningen »Väggens språk« visas på Peramuseet i Istanbul och innehåller verk från drygt 20 konstnärer från USA, Frankrike, Tyskland, Japan och Turkiet. Bland konstnärerna syns bland andra New York-baserade Futura och Cope2. Utställningen visar också fotografier av Martha Cooper och Henry Chalfant, som dokumenterade New Yorks graffitiscen under 1980-talet. Utställningens kurator, Roxane Ayrat, har också bjudit in ett antal av konstnärerna för att skapa en muralmålning, som de lokala myndigheterna gett sitt tillstånd för.</p>
<p>INGEN RÄTT TILL FRISTAD</p> <p>GÄVLE I den första rättsliga prövningen beslutade förvaltningsrätten att Gävle inte har rätt att delta i fristadsnätverket, ICORN. Det är efter att moderaten Daniel Kvarnlöf överklagat kommunfullmäktiges beslut om att bli fristad åt en förföljd bildkonstnär som förvaltningsrätten bedömer att fristadsverksamheten är av utrikespolitisk karaktär. Eftersom kommuner inte får ägna sig åt utrikespolitik blir följden, enligt Förvaltningsrätten, att kommunen inte får vara medlem i ICORN. Socialdemokraten Carina Blank, ordförande i kommunstyrelsen, har meddelat att beslutet kommer att överklagas.</p>	<p>KONSTNÄREN ON KAWARA DÖD</p> <p>NEW YORK Den japanska konstnären On Kawaras verk kretsade kring den mänskliga existensen. Hans tidiga verk skildrade kriget och det han upplevt då Hiroshima och Nagasaki bombades. Många av dessa tidiga verk förstörde han senare och började istället skapa konst som relaterade till tiden i relation till människan, uppger TT. Han är mest förknippad med serien »Today series«. On Kawara blev 81 år gammal.</p>	<p>SAMTIDSKONST SÄLJER</p> <p>LONDON Auktionshuset Christie's i London har ökat sin försäljning med tolv procent jämfört med samma period föregående år. Efter sammanställningen av siffrorna för 2014 års första hälft står det klart att Christie's sålt konst för 31,2 miljarder kronor. Enligt auktionshuset är det modern konst, gjord under efterkrigstiden, som fortsätter att öka i värde.</p>	<p>STARTAR KONSTAKADEMI I NORDKOREA</p> <p>PYONGYANG De norska konstnärerna Henrik Placht och Morten Traavik vill öppna en konstakademi i Nordkorea. I augusti reste de båda konstnärerna till landet för att leta efter potentiella sponsorer. Det kommer huvudsakligen att vara en akademi för nordkoreanska studenter, men planen är att öppna den för internationella utbytesprogram, säger Henrik Placht till The Art Newspaper. En av anledningarna till att de båda konstnärerna vill genomföra projektet är att de inte tror på sanktioner och bojkott av konst. Under nästa år planeras en utställning och workshop i Nordkorea, i samarbete med den nordkoreanska regeringen. Enligt Henrik Placht kommer utställningen att representeras av både välkända internationella och nordkoreanska konstnärer.</p>
<p>UPPROR MOT PADDOR PÅ SKÖLDPADDOR</p> <p>COLORADO Djurrättsaktivister har gjort uppror mot en utställning på ett konstmuseum i Colorado. 1700 namnunderskrifter</p>	<p>NEDBRUNNET MUSEUM FICK NYA LOKALER</p> <p>MARIEFRED I våras brann Grafikens hus i Mariefred ned. Under tiden som gått har verksamheten bedrivits genom samarbeten med bland annat Eskilstuna konstmuseum och Wanås konst, skriver TT. I slutet av juli flyttade museet in i centrala Mariefred i nya lokaler, som ska husa institutionen de kommande åren.</p>	<p>IMPRESSIONISMENS FÖDELSE BERÄKNAD</p> <p>PARIS En astrofysiker har med hjälp av solens position och tiden för högvatten kunna beräkna exakt när impressionismen föddes. Födelsen dateras till klockan 07.35 den 13 november 1872. Ny forskning har</p>	

SVERIGEDEMOKRATERNA VILL KASTA HENNE I FÄNGELSE OCH TVÅ SKOLOR HAR DET SENASTE ÅRET BANNLYST HENNE. KONSTNÄREN TRÄFFADE CAROLINA FALKHOLT FÖR ATT PRATA OM FITTOR, KONST OCH POLITIK

CAROLINA FALKHOLT VISAR en katträvaritad på ett tunt A4-papper. Under våren har jag sett hennes numera berömda fitta från en skola i Nyköping på otaliga Facebook-bakgrunder. Som ett stöd för hennes konst – ett offentligt konstverk i sig.

– Älgharen är ett blygt djur som bor i hålor långt in i skogen. Den gillar att äta gräs och bär och har två långa horn och tassklöver som den kan gräva med, läser hon.

Det maskinskrivna ordet »morötter« som matpreferens är överstruket.

Nyköpings kommun fick en böljande blomstrande vagina i rosa och lila i stället för havsmotivet som de hade föreställt sig när de i vintras bad konstnären att smycka en vägg på en hög-stadieskola. Olämpligt menade kommunens projektledare som lät bygga en vägg framför verket.

Händelsen fick nationell uppmärksamhet, inte minst efter att sverigedemokratiska riksdagsledamoten MARGARETA LARSSON under en debatt i riksdagen stämplade väggmålningen som »sexuellt ofredande mot barn« och ville kasta Carolina Falkholt i fängelse.

Några månader senare blev Falkholt, också under uppmärksammade former, avvisad från sin barnoms högstadieskola i Bengtsfors, eftersom hon bar en jacka med tryck från sin utställning – *Min jävla fitta*. Fördömanden som riktades mot Carolina Falkholt, både av rektorer och sverigedemokrater, påhejades glatt av nättroll och ledde till att hon fick motta anonyma hot och trakasserier riktade mot henne personligen. Men det är något hon inte vill prata om.

I hemmet hjälper hon sin dotter att skriva en bok om djur. Älgharar, katträvar och andra fantasidjur som påminner om katten i *Kattresan*. Tydliga ramar, klara färger. Provocerande vältecknat med tanke på att ett elvaårigt konstnärsbarns kreativitet blir tillräckligt granskat ändå.

Carolina Falkholt är mellan

»DET HÄR LANDET BEHANDLAS KONSTNÄRER SOM CIRKUSDJUR.«

utställningar och skolutsmyckningar, mellan barnets chokladmuffins som hon bjuder på och en grönsaljmig spirulinadrink som hon dricker själv. Uppkrupen i soffan mellan de ofärdiga tavlorna och stipendiediplotet från Västra Götalandsregionen på ateljéväggarna, och stallet och hästarna som hon ska till några timmar senare.

– Jag låter så här när jag är lugn, säger hon när vi provinspelar intervjun. Precis som om hon känner på sig att hon kommer att höja rösten under vårt samtal. Inte på grund av frågorna utan på grund av att hon talar snabbt, högt och något osammanhängande när tankarna, känslorna och ilskan sätter igång. Jag uppfattar henne som vänlig, först något självupptagen, men inser att det hennes snabba tankar som tar överhanden när hon talar, ofta efter lång eftertanke. Hjärtliga skratt. Yviga gester med händerna med de långa gröna naglarna, målade med feministkors och den palestinska flaggan.

Hon talar om sin konst som ett autistiskt tillstånd, resultat av musik som vare sig hon vill eller inte spelas på repeat i hennes huvud. Hon spelar in tankarna, sin röst, mixar. Skapar ljudskisser. Carolina Falkholt har varit aktiv konstnär i närmare tjugo år. Från laglös graffitta till de senaste årens separatutställningar på bland annat Göteborgs Konstmuseum och på Kulturhuset i Stockholm. Från offentliga utsmyckningar världen över till att erbjuda politiker skenäktenskap för att skapa förhållningsregler för politikens och konstens relation.

Existentiell ångest och den ständiga frågan »varför?« blandas med bildvisande av väggmålningar med gigantiska glassar och djur som hon gjort tillsammans med sextio sexåringar i Albanien. Berättelser om barndomens Dalsland, hästar och skogar, föräldrarna som var krögare på landet, varvas med ett oförtäckt ogillande av klassamhället.

Carolina Falkholt fantiserar om att lära sig rumänska så att hon ska kunna kommunicera med EU-migranter, göra

om ateljén till ett romantiskt hotell och välkomna rumänska kvinnor som hon träffar på stan och bjuda på hemlagad mat och sovplats.

Som tonåring drömde hon om att bli elitidrottare, gick på hästdressyr-gymnasium i Skåne, men insåg att hon aldrig skulle kunna lyckas i en värld där klasskamraternas föräldrar köpte redskap – hästar – till sina barn för miljoner. Carolina Falkholt gillade inte den monetära inställningen inom hästsporten, blev medveten om att hon som inte kom från överklassen var lågt stående på skalan. Hon var sexton år, älskade fortfarande hästar, men ville skapa något själv.

– Att ha en häst på släpet kändes tungt. Konst, musik, poesi och framför allt text var mer intressant. Det som jag själv kunde skapa. Jag började skriva om min situation, försökte förstå genom något slags tonårsförfattarskap. Jag märkte hur jag kunde presentera min upplevelse av situationen i text, jag kunde närma mig någon slags sanning, pussla ihop alla fragment till en berättelse. Innan det, när jag var yngre, hade mitt skrivande handlat om sagor. Jag var djupt fascinerad av alla klassiska mytologiska världar. Jag kunde alla sagorna ur *Eddan* utantill och satt och berättade dem för vem som helst som ville lyssna och illustrerade dem. Det gjorde jag under hela min barndom. Även de grekiska och romerska...

HUR SÅG ILLUSTRATIONERNA UT?

– Jag försökte göra stora kartor utav alla olika figurer i sagovärldarna och göra min egen värld. Och så försökte jag få det så naturalistiskt som möjligt. Jag satt i skolan varje dag och försökte få det här ögat att titta tillbaka på mig, jag visste att jag hade det i mig. När ett litet barn ritar finns inte de här väggarna som vi vuxna människor måste ta oss igenom.

Jag har alltid ritat. Från det att jag satt i skolbänken i ettan fram till jag graffittade mig ur skolbänken på

gymnasiet – när jag var ute hela nätterna och målade tåg i Stockholm – har jag alltid haft med mig en tro på den egna skaparkraften i hantverket. Att framställa en direkt avbild av situationen och upp-levelsen av den i ett konkret hantverk. Det finns i teckningen, i upplevelsen av det lilla barnet som bara tecknar, tecknar och tecknar. Ritar, ritar och ritar och inte slutar.

VAR DU ETT ENSAMT BARN?

– Jag hade hästarna som var mina kompisar. Och så hade jag syskon, jag har småsyskon och en storebror. Men i skolans låtsasvärld fanns det inga kompisar. Jag hade en som jag gillade, men vi växte väl i från varandra någon gång i högstadiet.

DU FLYTTADE TILL STOCKHOLM I STÅLLET FÖR ATT GÅ KLART RIDGYMNASIET.

– Ja, jag skrev in mig på Waldorfskolan i Stockholm när ångesten kom i kapp mig i Skåne. Där hade jag tid att fundera och ägna mig åt mer filosofiska domäner. Jag hade ingen familj och en massa syskon där som tjatade, så jag kunde lyssna på vad jag hade i mitt eget huvud.

VAD HADE DU I DITT EGET HUVUD?

– Jag hör musik i mitt huvud. Jag tänker någonting och då kommer det en melodi som upprepar sig. Upprepar sig och kommer tillbaka. Jag började tänka att jag var en vandrande poplåt – kan man vara det? Jag hör den här meningen komma tillbaka som en refräng. Ofta är det olika typer av frågeställningar och problem. Jag återkommer till frågan »varför?« och känslan och upplevelsen av att det inte är okej.

VAD ÄR DET SOM INTE ÄR OKEJ?

– Att det inte känns okej.

LIVET?

– Ja. Jag har stört mig på det sedan jag var väldigt liten – varför känns det inte okej? När man är liten säger alla

vuxna att det ska vara okej, man ska förhålla sig till regler där man inte får ger uttryck för ångest. När man är bäbis kan en skrika och få en napp instucken i munnen, eller en flaska med mjölk eller what ever ... mat.

ÄR KONSTEN EN SLAGS SJÄLVMEDICINERING?

– När min dotter var en liten unge och sprang runt här i ateljén, hon var två tre år gammal, och jag satt vid datorn och proddade musik kom hon fram till mig och sa: »Mamma, du gör ju medicinik på datorn«. Jag tycker det är ett sådant fint ord! Medicinik – medicin parat med musik.

APROPÅ ÅNGEST, JAG KAN KÄNNA ATT MAN OFTA ROMANTISERAR ÅNGEST. PRATAR OM DET SOM EN DRIVKRAFT, MEN HAR DU MYCKET ÅNGEST, KLARAR DU ATT GÖRA KONST?

– Det finns inget romantiskt i idén om att konstnären ska lida och dö ung. Det är i stället en del i en kapitalistisk modell för att kunna sälja dyra tavlor. Jag tycker den bilden är patetiskt, den är väldigt uttjatad. Erfarenheterna från vänner som tagit sina liv på grund av att inte de inte kunde leva med sig själva får mig att se på det annorlunda och det fungerar som ett motgift för min egen ångest. Det i sig är en drivkraft, att inte ge upp. Det som skapades i och med deras död gav mig mer kraft och jag har inte lust att ge bort den kraften till någon annan. Då kan jag lika väl lägga den på mig själv genom att behålla livet och stå ut med det och försöka att fortsätta att ställa den där frågan till mig själv och till världen: »Varför det inte känns okej?«

DU BODDE I NEW YORK DIREKT EFTER GYMNASIET, HUR PÅ-VERKADE DET DIG?

– Graffiti är ett språk som är väldigt rotat i mentaliteten i New York. Det är ett tillstånd som står för sig självt. Jag kände mig tvungen att åka dit och gå i den konstskolan och var där från mitten

av nittioalet fram till början av tjugohundratalet. Jag var en tonåring när jag flyttade dit så det är klart att det är en viktig del av min uppväxttid. New York är en del av mig, jag är en del av det, därför förblir det jag gör graffiti. Det är ju att ställa sig i förhållande till det som finns där, även om det är förgängligt och ganska strukturellt. Graffitin var väldigt tilltalande som arbetsform eftersom jag var väldigt intresserad av att skriva, skriva av mig. Graffitin är ett performativt skrivande. Medvetandeströmmen, det går inte att bara stänga den inne, inte för mig i varje fall, då får jag migrän så att jag varken ser eller hör eller kan göra något annat än att spy.

VAD ÄR SKILLNADEN MELLAN CAROLINA FALKHOLT OCH BLUE SOM DU KALLADE DIG I NEW YORK?

– Blue är ett tillstånd, ingen person, ingen människa. En engelsk beteckning för sorg och melankoli, bland annat.

AV DITT INSTAGRAM-FLÖDE ATT DÖMA ÄR DU VÄNSTERPARTIST, ELLER I ALLA FALL SYMPATISÖR.

– Jag sympatiserar med många av deras frågor, men jag är feminist och Feministiskt Initiativ är ett parti som måste vara i riksdagen. GUDRUN SCHYMAN är oerhört kunnigt, välformulerad och intressant. Det skulle vara spännande att se hur Sverige skulle kunna bli om vi fick Gudrun Schyman som statsminister. Det är pinsamt att Sverige inte har haft en kvinnlig statsminister.

VAD GÖR DIG MEST RÄDD, NÄR EN REKTOR PÅ EN SKOLA I BENGTSFORS ELLER EN SD-POLITIKER DRABBAS AV OFFENTLIG MORALPANIK ELLER NÄR DU FÅR ANONYMA KOMMENTARER OM ATT DU ÄR EN HORA PÅ FLASHBACK?

– När en rektor i sin position som rektor [på en skola i Bengtsfors] uttrycker åsikter om att jag av olika anledningar inte ska göra det jag gör, då vet jag att rektorn har fel och då måste jag hålla min position. Men jag

vet ändå vem den där rektorn är. Vi står där mitt emot varandra och det rektorn representerar är inte okej. Efter några minuters betänketid går jag tillbaka in till rektorns rum, ställer frågor som hon inte vill svara på och spelar in samtalet. Och så gör jag ett nytt verk, ett vi-deoverk, av hennes inspelade röst ihopklippt med tillblivelsen av verket *Övermålning* i Nyköping som nu visas på Örebros konsthall. Det är just tonen i hennes röst, hur hon förbjuder mig och hindrar mig i mitt arbete. Jag är inbjuden att göra ett konstverk med elever i workshop-form i en skola. Jag har tänkt att i den här skolan, i den här korridoren har jag gått och det jobbigaste var att gå förbi här varje dag och höra de tuffa tjejerna och killarna sitta och peka ut och döma folk. Alla högstadieselever som varje dag kallas för de mest fruktansvärda saker. Alla de här hemska orden som mobbarna kan komma på, och att det här försiggår varje dag i våra skolor.

När jag fick uppdraget något år tidigare hade jag tänkt ut vad vill jag göra – för allt jag gör måste vara relevant och plats-specifikt – och då kom jag fram till att jag vill göra ett verk i den här korridoren. Det skulle vara som en utsmyckning 1,5 gånger 5 meter och så tänkte jag att vi skulle jobba med ett ord: »förtryck«. Prata om vad det betyder och vad det betyder för var och en. Sedan hade jag en kavaj på mig där det står titeln på min senaste separatutställning *Min jävla fitta* tryckt på ryggen.

– Det är alltid någon som fnittrar och frågar »varför står det så på din rygg?«. Jag förklarar att jag målade graffiti, att det bara var killar som målade det och att de var rätt jobbiga och att jag hittade på en egen konstform som jag kallade för graf-fitta i stället. Gymnasieeleverna förstår direkt. Jag pratar om könsmaktsordningen och »ni känner väl igen att det ofta är killar som spelar i band, får ta mycket plats, låta, rulla runt medan tjejer ska vara snygga«. Alltså enkla grejer som de kan känna igen sig i. Och så börjar diskussionen om

orättvisorna på skolan, vad som är okej och vad som inte är det, hur de känner sig. Vi pratar om fitta och vad det representerar, att det är ett negativt ord, att det förtrycker och att det inte funkar att ha det så längre. Det fitt-förtyck som finns ska bort. Så det här gemensamma och kollektiva verket betitlat *Förtryck* som vi jobbar på under två dagar avbryts av den här rektorn. Det var total panik, aggressiv panik, hos rektorn för att jag har gått runt med jackan på skolan. Hon ville inte förklara utan sa bara att hon hade lagar och regler, och hon fick det att låta som om det jag gjorde var olagligt.

SA REKTORN I BENGTSFORS NÅGOT OM ELEVER SOM ANVÄNDER SIG AV ORD SOM HORA OCH FITTA?

– Det var ju just det jag ville jobba med i den här workshopen, få igång en diskussion om att de här orden är väldigt starka och hur de används. Att det kan sätta spår för livet hos folk på ett negativt sätt. Att det är viktiga ord som är svåra att hantera. Och det här toalett-klottret ... Det var också något jag tog upp, hur hanterar ni det här och varför är det samma stämning på skolan som för tjuo år sedan när jag gick i skolan. Har ni inte gjort någonting?! Jag ville inte ta av mig jackan, jag tycker att det var att inskränka mitt arbete. Det är ett väldigt stort övergrepp när någon står och skriker att en ska ta av sig kläderna.

BERÄTTA MER OM GRAFFITTA!

– Jag måste inte alltid benämna allt det jag gör, men det är som ett slags ramverk för det jag gör. Det är ett tillstånd mellan graffiti och institutionaliserad konst. Graffitikulturen har så mycket regler. För att jag skulle kunna göra något nytt var jag tvungen att delvis befria mig från det regelverket, samtidigt går det aldrig att frånskriva sig graffitin om en väl har klivit in i den.

MEN VARFÖR DEN STÄNDIGA FITTAN?

– *Den ständiga fittan* – en fin titel. Nä, men jag målar inte fittor hela tiden,

verkligen inte. Det är en form och ett innehåll som är intressant ur så många perspektiv och jag har undersökt det i ett antal verk. Där finns maktperspektivet, och det biografiska. Att ta tillbaka det nakna kvinnliga könet ifrån en pornofierad manlig blick och göra det till mitt eget. Din upplevelse av att fittan ständigt är där i mina verk beror nog främst på att några av dessa verk blivit väldigt uppmärksammade och omskrivna. Och sen kanske du tycker motivet är extra spännande?

DET ÄR MÅNGA SOM PROVOCERAS AV DIN KONST, FINNS DET KONST SOM PROVOCERAR DIG?

– Jag blir provocerad av väldigt mycket, men kanske inte nödvändighetsvis av konst. Det jag blir riktigt provocerad och störd utav är när jag inte kan förstå. Jag kan inte förstå varför vi inte tar hand om varandra, att inte alla människor använder hjärnan. Jag blir väldigt provocerad av IS (jihadistgruppen Islamiska staten) och fascister, fetischen med att hålla på att döda folk. Jag kan ju förstå Charlie Manson, att gå loss i det mörkaste ondskefullaste någonsin ... Men nä, jag blir provocerad av regimer som lever ut sina demoner genom att skapa krig. Jag blir också väldigt provocerad av kvinnoförtryck, antingen det handlar om ojämna löner eller könsstympning.

VILKET ANSVAR HAR DU SOM KONSTNÄR ATT IFRÅGASÄTTA SAMHÄLLET?

– Samma ansvar som alla andra människor har, alla har ansvaret att känna efter, tänka och ifrågasätta de regler vi omger oss med. Det är mycket som inte är okej men som en ändå dagligen låter passera för att en orkar liksom inte. Där brister ansvaret. Att inte säga till, att inte säga ifrån när en orätt begås.

Det är dumt, men jag är en sådan som skäller ut folk som inte plockar upp hundbajs på gatan. Det är en liten sak, men kom igen, vi har det här rummet tillsammans.

»DET FITT-FÖRTRYCK SOM FINNS SKA BORT!«

Det sociala systemet, allting, det måste uppdateras. Det gör mig jätteprovocerad att Göteborgs stad inte bygger uppåt, att det sitter en massa surgubbar och säger att det är fint med låga hus när vi har bostadsbrist.

Det är typiskt manligt det här pengatänkandet. Att det överhuvudtaget har existerat och existerar, att vi kvinnor är mindre värda än män, att vi på något sätt skulle vara underlägsna. Jag kan inte förstå, folk kan ju inte vara så dumma i huvudet att det går att kategorisera ... Det är också provocerande att det finns ett fåtal människor som har obegränsade resurser, att de inte delar med sig och låter andra människor svälta och knarka ihjäl sig. Det provocerar mig att det finns ett sådan oengagemang.

Jag kan bara relatera till mig själv, det här är första gången som jag röstar i ett val. Jag har inte gjort det förut, jag har inte tyckt att det har varit intressant. Det har varit ett språk som inte har berört mig för det har känts som om det inte gör någon skillnad ändå eftersom jag är längst ner på samhällets skala för att jag har valt konsten. En konst som det inte går att leva på eftersom den inte går att sälja utan är den andra konsten som handlar om att leva, överleva och att utveckla svarta sår.

DET KÄNNES INTE SOM DU ÄR SÄRSKILT POSITIV NÄR DET GÄLLER DEN POLITISKA UTVECKLINGEN I SVERIGE.

– Det är svårt att vara det.

HUR SER DU PÅ DET SVENSKA KULTURKLIMATET?

– 0,8 procent. 0,8 procent av statsbudgeten, det säger väl allt. Kulturen är mer än 0,8 procent. I det här landet behandlas konstnärer som cirkusdjur som alla ska titta på när de utför sina konster och som vi kan slänga åt en liten peng om vi blir nöjda.

TEXT: NANA HÅKANSSON
FOTO: TERÉS BJÖRK

F A L L E T D A R K P A R K

Nyligen dömdes konstnären Dan Park för hets mot folkgrupp efter en uppmärksammad utställning i Malmö. Robert Stasinski reder ut fallet och förklarar varför Parks konst är ett konstnärligt misslyckande.

GATUKONSTNÄREN OCH NUMERA extremhögerns nye hovmålare Dan Park har nyligen fått ett av de strängaste straffen i svensk rättshistoria för offentliggörande av 31 av sina bilder på ett Malmögalleri, sommaren 2014. Domen lyder: hets mot folkgrupp samt förtal. Park har alltså dömts till vad som vid första anblick verkar vara ett synnerligen hårt straff, men som vid närmare granskning knappast förvånar. Dels för att domen är den fjärde som Park dömts till på bara två år, dels för att tre av de bilder som ingick i utställningen har ingått i tidigare åtal och alltså i lagens mening klassats som hets mot folkgrupp. Detta är ett av många åtal mot honom som slutat ungefär på samma sätt – utan någon övertygelse hos tingsrätten om att detta skulle vara relevant som samhällskommenterande samtidskonst.

Konstvärlden är efter domen nästintill blaserat passiv, kanske främst beroende på att Dan Park aldrig varit en konstnär som ställts ut, omskrivits eller köpts in av viktiga samlare eller institutioner. Kort sagt – han kan svårligen klassas som konstnär i en institutionell mening och hans meddöme, den lokalansvarige Henrik Rönnquist kan svårligen betraktas som en gallerist, knappast ens utifrån sin egen tolkning – vilket också beskrivs i tingsrättsdomen – trots att kritiker såsom Dennis Dahlqvist hävdar motsatsen. Är då denna händelse ointressant för konstvärlden, trots att Malmö tingsrätt liksom media klassat brotten som begånget av en konstnär?

Precis som konstkritikern Nils Forsberg konstaterar i en kommentar i Expressen är händelsen intressant åtminstone så för att debattera hur konstbegreppet blivit mer folkligt och brukas och missbrukas i allestädes sammanhang där man nominellt kan dubba

någon till konstnär, för sina egna syftens skull. Men poängen med konstens institutionella ramverk är ofta missförstådd. Den görs inte som många tror genom enkelt avgränsade språkliga definitioner, utan det görs i ett socialt sammanhang.

Så trots många decennier med Wittgensteinska försök till språkligt koherenta konstdefinitioner, så klassificeras konst idag inte genom debattörers utnämningar, utan genom ett socialt system av sammanlänkande, verifierande institutioner och individer, något som socialantropologen Anthony P. Cohen kallar "community of meaning". Dan Park kan enkelt klassas som konstnär utifrån svenska språkregler, men utifrån vad den konstnärliga communityn – konstvärlden – betraktar som konst, finns inget att gå på. »Konstnären« Dan Park är ett bländverk. Den handling som gör något till konst är alltså inte ett enskilt beslut eller språkkonstruktion, utan en pågående valideringsprocess som omfattar både små och stora institutioner och uttryck. Dan Park saknar i alla väsentliga punkter relevans för konstfältets aktörer så problemet ligger på ett annat plan. Kanske är det snarare en Public Relations-fråga som detta bottenar i: hur ska konstvärlden kommunicera till allmänhet och media om en communitybaserad definition av konst, utan att framstå som djupt elitistisk?

Bilderna som beslagtagits och som Park och Rönnquist dömts för att visat har formen av satir med osmaklig humor i »jag är inte rasist, jag hatar alla lika mycket«-genren som Lars Hillersberg bland andra varit en del av.

Men satir och samhällskommentarer är inte heller de nominella handlingar, utan med konsekvenser som är möjliga att utvärdera och bedöma. Bidrar bilderna

till nya, experimentella eller en bred samhällsdebatt eller föder de snarare en nationalistisk och främlingsfientlig opinion, enkelspårig och onödigt kränkande? Tingsrätten konstaterade med fog det senare och bildernas status som konstnärlig satir sprack under rättegången.

I själva verket kan inte syftet vara det försvaret angivit under rättegången – att skapa debatt och samtal - eftersom samma bilder som tidigare fällts nu återanvänds oförändrade, flera av dem hade redan utdömts av tingsrätten som hets mot folkgrupp. Park har förvisso genererat en mängd samtal och intervjuer kring bilderna, men då främst i högerextrema kanaler som nyttjar honom som ett exempel på en sorts nationell förruttnelse och den påstått svenska yttrandefrihetens upplösning.

Stödtrupperna i bloggösfären verkar liksom den så kallade galleristen Henrik Rönnquist snarare än att föra fram en intressant ikonoklastisk agenda ha fastnat vid ett offerskap för vita, kränkta män. Gemensamt för samtliga röster som stött Dan Parks oförvanskade rätt att skapa och framvisa sina bilder helt fritt – med undantag för Lars Vilks – är att de hamnat i en tolkningens återvändsgränd. Att försvara bilderna med hänvisning till att de är konst är att samtidigt argumentera för att de är öppna för multipla tolkningsmöjligheter. Men detta har ingen av hans tillskyndare visat, utan har snarare ställt upp Parks bilder som fond mot en enkelspårig, rasistisk agitation. Bilderna är utan tvekan extremt politiska, men detta faktum gör dem inte nödvändigtvis konstnärliga eller mångtydiga. Att Park och Rönnquist inte heller observerat hur bilderna använts och i vilka sammanhang de spridits är högst osannolikt, vilket ytterligare

förstärker deras passiva inställning till bildernas enkom rasistiska funktion.

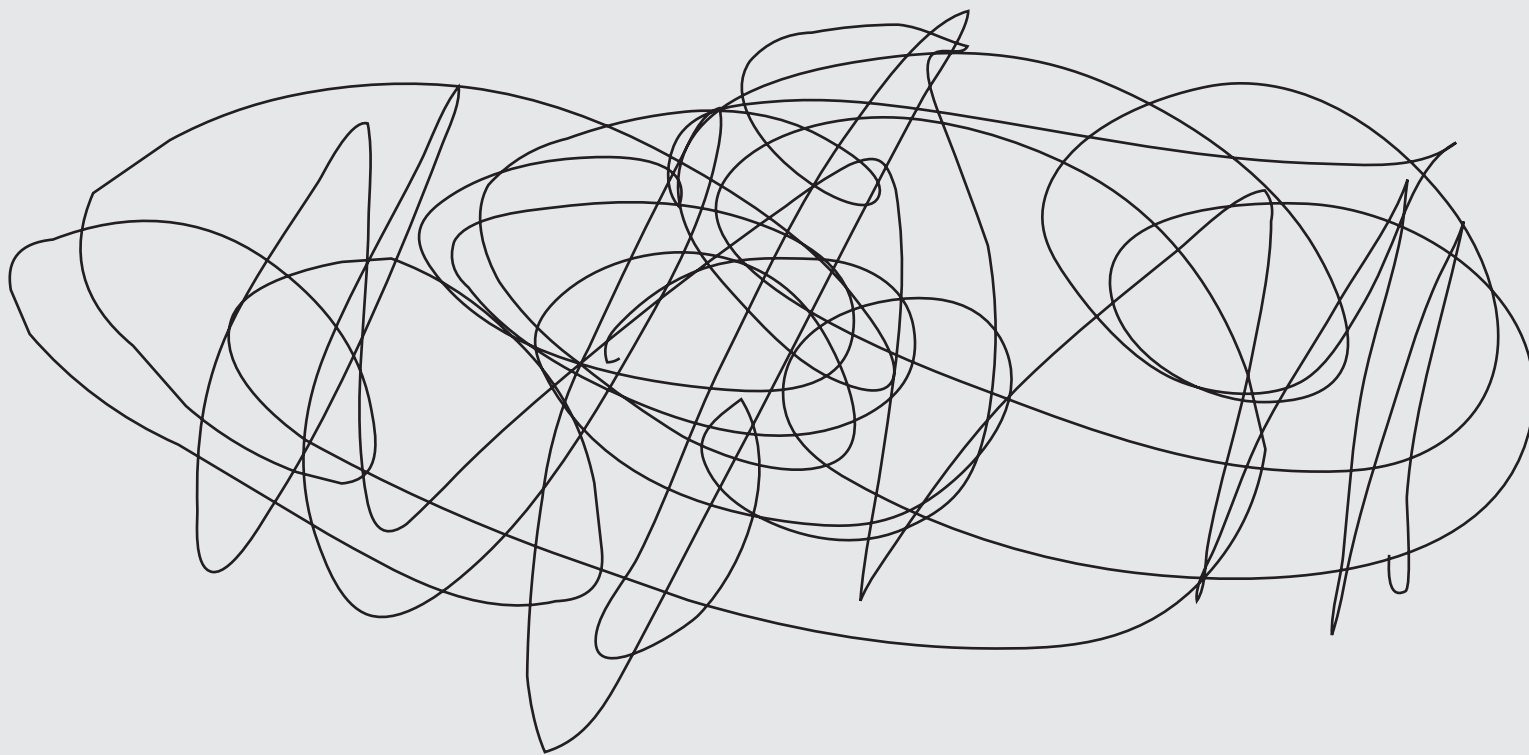
Med tanke på den nihilistiska livshållning Park uttrycker i högerextrema medier finns det en god chans att anta att han faktiskt agerar rationellt när han åter visar sina uppenbart straffbara hetsbilder gång efter annan. Huruvida det är uppmärksamhet, pengar eller tak över huvudet Park är ute efter är omöjligt att spekulera i. Frågan är då snarare huruvida Park kan sägas utföra en relevant konstnärlig aktion genom detta självdestruktiva sisyfosarbete, även om en sådan tolkning knappast kommer att kunna ha särskilt stor inverkan på den slutgiltiga domen.

Uppenbart är att det finns en rad möjliga åtgärder både Park och Rönnquist kunde ha vidtagit för att påvisa sitt intresse för en bredare konstnärlig och politisk diskussion. Exempelvis en klagande debattartikel, väggtexter i galleriet, pressreleaser, pedagogiska visningar eller ett utannonserat konstnärssamtal. Park kunde naturligtvis också gjort vad (intressanta) konstnärer gjort i alla tider, nämligen utvecklat bildspråket i sina verk för att på så sätt på allvar kunnat sägas undersöka subtila gränser i exempelvis hetslagstiftningen. Att inget av detta faktiskt skett är inte tecken på att Dan Park är en dålig eller outvecklad konstnär, det är nog ett tecken på att han aldrig velat bli en.

ROBERT STASINSKI
KONSTKRITIKER OCH CURATOR

KONST
UNTER
HOF

ETT FLERTAL SVENSKA KONSTNÄRER LEVER UNDER STÄNDIGT HOT FRÅN NAZISTER OCH HÖGEREXTREMA RÖRELSE. I ÅRATAL HAR DE FÅTT UTSTÅ HOT, TRAKASSERIER OCH ATTACKER RIKTADE MOT DERAS KONST OCH PERSON. DE DELAR EN BESVIKELSE ÖVER RÄTTSSAMHÄLLET FÖRMÅGA ATT HJÄLPA DEM.

EN KONSTNÄR SOM VILL vara anonym har regelbundet hotats av nazister sedan 1990-talet fram till i dag. Det har gått i vågor beroende på hur offentlig hen är, samt vilka ämnen som hens konst berör. Hen har fått ett hakkors målat på sin dörr hemma, konstiga telefonsamtal, mejl och sitt Facebook-konto hackat. Okända personer har beställt saker via postorder i hens namn. Nazister dyker ofta upp på hens utställningar och skriver om dem på högerextrema forum.

– Det är absolut organiserat. Det måste finnas en lista eller liknande, där ens namn hamnar. Plötsligt kan det hända många olika saker under kort tid, säger konstnären.

Hoten är annorlunda nu jämfört med 1990-talet, menar konstnären. Nu är det mindre organiserat och mer nätbaserat. Fortfarande aggressivt, men på ett annat sätt. De hotar om våld och ger uttryck för

en stor okunnighet. Det är ingen verbalt avancerad kritik. Hen har valt att varken polisanmäla eller gå ut offentligt med hoten, eftersom hen är rädd att det ska provocera fram fler hot.

– Jag vill inte ge dem det, för det är klart att de vill ha uppmärksamhet. Jag låter dem hållas i det tysta, säger konstnären.

Däremot har hen fått hjälp av polisen med att gå igenom post, så att hen slipper få avföring eller konstiga beställningar av vapen, porr och hela möbelinredningar skickat hem till sig. Polisen har även gjort samma sak med hens mejl under perioder.

Hoten har inte gjort att hen har slutat göra konst om »jobbiga ämnen«, men har fått konstnären att tänka efter en eller två gånger, särskilt när hen hade små barn.

– Jag har nog inte valt bort så

mycket, men jag har velat vara mer påläst. Jag intresserar mig också för allt möjligt. Ibland blir det ämnen som stör de här personerna, ibland inte, säger konstnären.

ÖKAD HÖGEREXTREMISM I SVERIGE

Den högerextrema aktiviteten i Sverige har ökat kraftigt under de senaste åren, enligt Expos senaste rapport INTOLERANS¹³. Detta efter en nedgång under åren före 2012. Ökningen gäller främst aktiviteter som propagandaspridning, manifestationer och torgmöten. Att det nazistiska våldet ökar har dessutom varit tydligt i både Kärrtorp, Malmö och Jönköping under det senaste året. Både nazistorganisationerna Svenskarnas parti och Svenska motståndsrörelsen uppger att de har fått fler medlemmar, enligt Expo.

»De vill hacka mig i bitar.« /Natalia Edenmont

Den ökade aktiviteten kan delvis kopplas till valåret, särskilt för Svenskarnas parti som ställer upp i valet i flera kommuner i Sverige. De närvarade på Almedalen 2014, där de tilläts hålla torgtal flera gånger mitt i Visby. De har börjat närvara i rum som för inte så länge sedan var helt stängda för dem. Utvecklingen är också kopplad till en ökad nazistisk och fascistisk närvaro i Europa. Detta har i Sverige främst synts i Sverigedemokraternas framgångar.

Sverigedemokraterna som också har blivit alltmer aktiva i kulturpolitiken. Partiets politik på området har framför allt fokuserat på bevarande av kulturarvet, på bekostnad av stöd till samtidskulturen. Ledande Sverigedemokrater har riktat offentliga attacker mot samtidskonsten. Riksdagsledamoten MARGARETA LARSSON sade i juni 2014, under en debatt i riksdagen, att konstnären CAROLINA FALKHOLT borde fängslas efter att hon

skapat en abstrakt målning av en vagina i en skolmatsal. Brottet skulle, enligt Larsson, rubriceras som sexuellt ofredande av minderåriga.

Kulturpolitik har alltid haft en viktig och central roll för främlingsfientliga, nationalistiska, rasistiska, nazistiska och fascistiska rörelser och partier.

Flera svenska nazistiska sajter publicerar till exempel längre texter och krönikor om konst, ofta historiska men ibland även samtida. Det var inte heller en tillfällighet att ANDERS BEHRING Breivik i sitt manifest uppehöll sig kring kulturens roll. I sitt manifest, *2083 - A Manifestation of European Independence*, varnar han till och med för misstaget att sikta in sig på extremt väl beskyddade individer att lönnmörda, eftersom det är svårare att lyckas med det än med mindre skyddade grupper. Som exempel på grupper som ofta saknar livvakter tas »marxistiska

konstnärer« upp, tillsammans med mediepersonligheter, multikulturella politiker, journalister och redaktörer, författare, professorer och ordförande för ideella organisationer.

KONST UNDER HOT

Konstnärerna DROR FEILER och GUNILLA SKÖLD FEILER fick i maj ett hakkors målat på dörren till sin bostad. Detta efter att Dror Feiler hade hängts ut i nazistiska forum med bild och namn, efter att ha deltagit i marschen mot nazistorganisationen Svenskarnas parti i Jönköping i maj. För att kunna rita dit hakkorset behövde nazisterna ta sig in i flerfamiljs-huset och gå några trappor upp dit paret bor. Något som Feiler upptäckte morgonen efter när han skulle slänga soporna. Han beskriver det som mycket äckligt.

Feiler blev även trakasserad på gatan i Malmö i samband med händelsen. Några män i en bil följde efter

»Jag undrar om polisen tar det på allvar. Jag har ännu inte kallats till förhör.« /Dror Feiler

honom och skrek »kommunistjävel«, »judejävel« och »svin«. Feiler polis-anmälde båda händelserna. Polisen rubricerade händelserna som ofredande, istället för hatbrott.

– Jag undrar om polisen tar det på allvar. Jag har ännu inte kallats till förhör, säger Dror Feiler.

Vilka som står bakom är ännu oklart, men det är troligen ingen slump att det hände direkt efter att Feiler hade hängts ut på nätforum.

– Det finns högerextrema organisationer som har som mål att hota både konstnärer, judar, HBTO-personer och vänstermänniskor, alla som de uppfattar som degenererade och konstiga. Det kan också ha varit några idioter som blev triggade av vad de hade läst i tidningen, det är svårt att veta, säger Dror Feiler.

En rad konstnärer och konstutställningar har angripits av nazister i Sverige under 2000-talet. Ett flertal konstnärer lever också under ständigt hot på grund av sin konst. En av dem är konstnären NATHALIA EDENMONT, som 2004 fick sin utställning *Still Life* på WETTERLING GALLERY i Stockholm vandaliserad. Fyra maskerade män klev in på galleriet mitt

på dagen, och rev ner fotografier. När en person försökte opponera sig blev personen misshandlad med ett basebollträ. Utställningen hade tidigare omskrivits som kontroversiell i media, på grund av de döda djur som figureerar i Edenmonts bilder. Polisen trodde först att det rörde sig om djurrättsaktivister, som tidigare hade demonstrerat utanför galleriet, men det visade sig vara nazister. »Stödmedlemmar« till Nationell Ungdom, som är kopplade till Svenska motståndsrörelsen, tog senare på sig attacken. Utställningen visade en »anmärkningsvärd osmaklighet«, enligt uttalandet på nazistsajten Nordfront. Edenmont bär på ett »anti-naturligt sinnelag« som på något sätt kopplas till kommunism. I slutet av uttalandet förklaras att konst bör ge uttryck för »folkets själ«. »Sund konst« är uppbyggande och karaktärsdanande. »Osund konst« däremot är ett uttryck för den enskilde konstnärens »urartade karaktär« eller behov av uppmärksamhet. Det är den typen av konst som »kultureliten« i Sverige har hyllat under senare år, med baktanken att »förinta den genuina kulturen«. Artikeln avslutades med att

det slogs fast att det är positivt att enskilda agerar mot denna form av »kulturella övergrepp«.

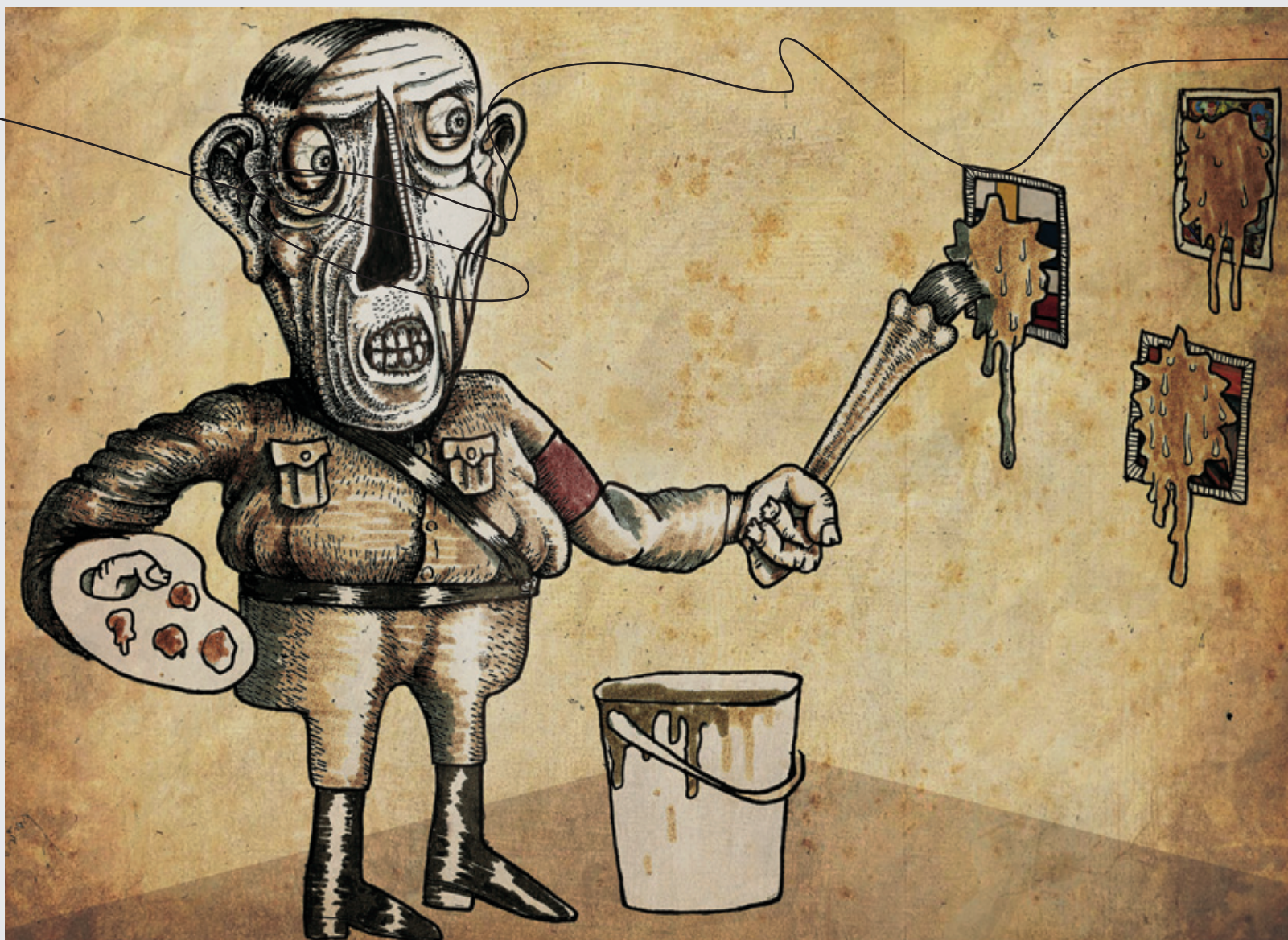
Nathalia Edenmont polisanmälde attacken. Sedan blev det tyst. Förundersökningen lades ner.

– De värsta hoten har jag fått i år, efter min utställning på GALERIE DER STADT TUTTLINGEN i Tyskland. Jag har fått hot på engelska och tyska som hyser ett stort hat mot kvinnor. De vill hacka mig i bitar, säger Nathalia Edenmont.

Efter de senaste hoten polisanmälde Edenmont igen. Förundersökningen lades återigen ned. Men efter några månader ringde polisen upp och berättade att de på nytt hade tagit upp utredningen.

– De gjorde det på eget initiativ, jag vet inte varför. De ringde och pratade med mig i telefon en timme mitt i sommaren, då blev jag förvånad. Jag hoppas att det leder någon vart och att det inte blir värre, säger Nathalia Edenmont.

Nathalia Edenmont har överfalls-larm med sig var hon än går. Tidigare var det av en mildare sort, där två väktare skulle komma om hon tryckte

på larmet. Nu kommer flera beväpnade poliser om hon trycker. Men överfallslarmet får hon bekosta själv. Hoten får dock inte påverka konsten, menar Edenmont.

– Jag påverkas inte alls. Jag har fått ta emot så mycket kritik och hot att jag har behövt stänga av helt. Annars skulle jag inte kunna utvecklas konstnärligt, säger Nathalia Edenmont.

En annan konstnär som hotats flera gånger är MAKODE LINDE. När han sent en kväll i juli 2013 förberedde för sin utställning *Taboo Fetish*, som skulle öppna några dagar senare på Lokstallet i Strömstad, kom en hotfull man in i lokalen. Han bar på en svensk flagga och när de bad honom lämna lokalen gick han till attack och misshandlade Makode Linde. Mannen skrek »bögjävlar« och att han minsann »betalar skatt«. Han hotade sedan med att komma tillbaka med 30 personer. Det tog 45 minuter

innan polisen dök upp.

– Polisen är underbemannad och gör så gott de kan, trodde jag. Tills jag läste vad polischefen hade sagt, säger Makode Linde.

Linde anmälde misshandeln till lokalpolisen men utredningen drog ut på tiden. Senare skrev polischefen, HENRIK RÖRBERG från Strömstadpolisen, att misshandeln var en »ren skitsak« när han skulle sammanfatta polisåret i Strömstads tidning. Något som han senare tvingades be om ursäkt för när tidningen QX uppmärksammade uttalandet. Enligt intervjun trodde Rörberg inte att det skulle nå Makode Linde.

Även om misshandeln i Strömstad var en av de få gånger som Linde specifikt har blivit attackerad för sin konst, så var homofobin tydlig. Ändå rubriceras det inte som ett hatbrott.

– Polisen har aldrig gått med på

att kalla det för hatbrott de gånger som jag har blivit misshandlad. Även om jag har blivit kallad för »bögjävlar« och »negerjävlar« och varit noggrann med att påpeka det vid anmälan. Att en polischef dessutom kallar det för en »skitsak« är konstigt när hatbrott ska tas på allvar enligt svensk lagstiftning, berättar Linde.

Men han anmäler alltid, av princip och av plikt, även om det är jobbigt.

– Polisen tror inte på vad man berättar. Man blir misskrediterad och kallad allt möjligt på internet. Folk skriver att man hittar på och vill ha uppmärksamhet, säger Linde.

Trots anmälningarna har han inte fått någon hjälp från rättssamhället. Förutom en gång när han blev evakuerad från sin lägenhet, i samband med att han blev överfallen inför »kycklingrättegången«, då han stod åtalad för djurplågeri

»Ingenting, det är vad rättssamhället har gjort för mig.« - Makode Linde

efter att ha haft med kycklingar på en klubbkväll. Hans adress lades upp på Flashback och låg där ett dygn.

– Det lades upp styckningscheman på mig. Jag blev överfallen i mitt hus i samband med det, så det är inte svårt att koppla, säger Makode Linde.

Linde anmälde händelsen till polisen, men ärendet lades snabbt ned. Han erbjöd sig att komma till polisen med dörrhandtaget där det borde finnas fingeravtryck, eftersom mannen hade stått och dragit i hans dörr. Men polisen var inte intresserad.

– Ingenting, det är vad rättssamhället har gjort för mig, säger Makode Linde.

Konstnären JOANNA RYTEL är en av de feminister som nämndes i terroristen och massmördaren Anders Behrings Breiviks manifest *2083- A European Declaration of Independence*. Detta för konstgruppen Unfucked Pussys gubbslem-aktion på Fröken Sverige-tävlingen 2000, samt för sina uttalanden om vita män. Hon togs upp som ett exempel på hur västerländska feminister har banat väg för en påstådd muslimsk invasion genom att försvaga vita män. Rytel har

fått många hatmejl från utlandet efter Breivik. Hennes namn förekommer på högerextrema forum. Och hoten ökar när hon har förekommit i media generellt, berättar hon.

Hon har skyddade personuppgifter sedan många år och efter gubbslem-aktionen polisanmälde hon en man som hotade henne via telefon. Men hon upplevde inte att polisen gjorde något, och har slutat att anmäla efter det. Rytel har också själv blivit anmäld för hets mot folkgrupp av nazister som menade att hennes uttalanden om vita män gick under den rubriceringen. Hoten har gjort henne lite paranoid, som till exempel om någon går bakom henne sent på kvällen. Men det påverkar inte hennes konst.

– Jag ser det som ett bevis på att jag gör viktig konst, säger Joanna Rytel.

Flera enskilda utställningar har också vandaliserats av nazister de senaste åren i Sverige. Andres Serrano-utställningen *A History of Sex* på Kulturen Lund 2007 blev sönderslagen av maskerade män. Nazister tog senare på sig dådet. »Mot dekadens, mot perversioner, för folket och för den

sunda kulturen« proklamerade de på en nazistsajt.

En utställning i Gallerian i Stockholm som gjorts på uppdrag av Läkare utan gränser blev attackerad av nazister tidigare i år. De kastade in rökbomber och flygblad i lokalen där en 3D-installation av ett flyktingläger i Sudan fanns av filmkonstnärerna PETER NORRMAN och ANDERS BIRGERSSON.

POLISEN SVIKER

Många av konstnärerna som Konstnären har talat med uttrycker en stark mistro inför polisens förmåga och vilja att utreda den här typen av brott. Förundersökningar läggs ned, målsäganden förhörs inte och möjligt bevismaterial ignoreras.

ULF HAQUINIUS, brottsoffersamordnare på Polisen i Stockholms län, berättar att det inte finns någon särskild hjälp att få som konstnär eller kulturutövare. Allt startar med en anmälan och det går till på samma sätt för alla. Han trycker på vikten av att alltid anmäla hot, oavsett ens förtroende för polisens förmåga att lösa brottet. Hot och våld måste dokumenteras av polisen, eftersom

**»Jag ser det som ett bevis på att jag gör viktig konst.«
- Joanna Rytel**

de riskbedömningar som de senare kan behöva göra baseras på tidigare anmälningar.

– När det väl händer något rejält, säg tionde gången, då har man stor nytta av att ha anmält tidigare. Har man inte anmält så saknar polisen den historiken, säger Ulf Haquinius.

Polisens riskbedömningar baseras också på sårbarhetsfaktorer hos den som är utsatt, som var han eller hon bor, hur de reser och personens sociala situation. Det finns ett antal skyddsåtgärder som kan sättas in, som larmtelefoner och kontaktförbud, som åklagaren beviljar.

Samtidigt har polisen som främsta uppgift att utreda, inte att skydda, påpekar Ulf Haquinius. Men de har även en skyldighet att informera om det skydd som övriga samhället kan erbjuda. Att anmälningar blir nedlagda kan bero på

svag bevisföring och brist på vittnen, men också på att polisen är överbelastad i många regioner, menar Ulf Haquinius.

– Det gäller att polisen ska orka med att lägga ned energi på fallet. De kan engagera sig i dörrknackning eller jämföra bilder från tidigare incidenter. Men inflödet av ärenden är som ett handfat som hela tiden rinner över. Om det inte finns något konkret att ta på så jobbar polisen sällan vidare, säger Ulf Haquinius.

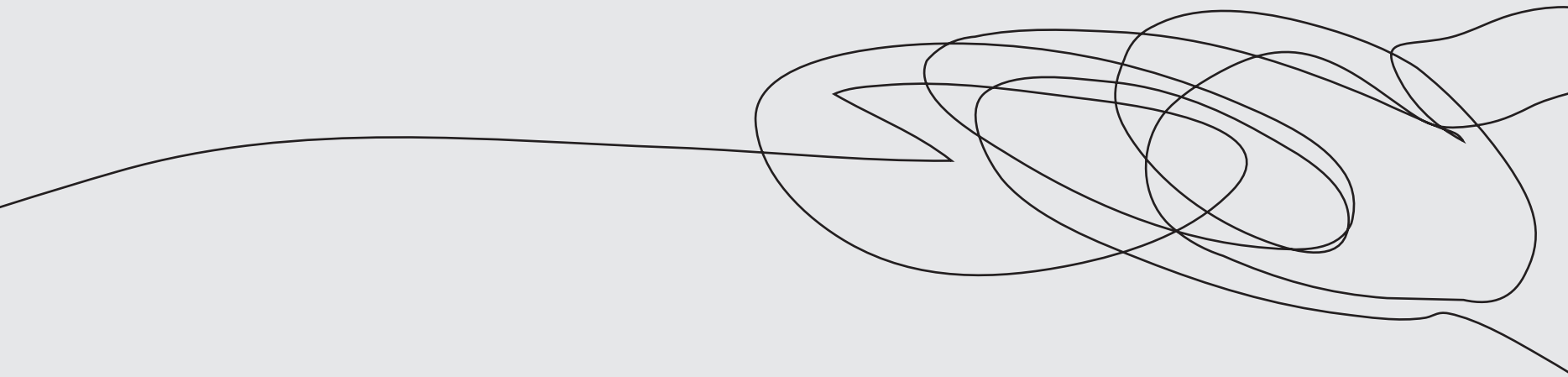
Det är kommunerna i Sverige som ansvarar för att deras invånare är trygga och får hjälp vid en hotbild. Det gäller såväl kvinnor som blir utsatta för mäns våld i relationer, som konstnärer som hotas. Kommuner ska hjälpa vid till exempel evakuering och vid bortfall av inkomst. Men det är sällan så det fungerar i verkligheten. Stockholm stad har

nyligen initierat en kartläggning av hotet mot kulturskapare, särskilt kvinnor.

Detta efter debatten om näthat förra året och hoten mot Turteatern i Stockholm och skådespelaren ANDREA EDWARDS efter uppsättningen av SCUM-manifestet.

Kultur- och fastighetsborgarrådet MADELEINE SJÖSTEDT (FP) skrev i en debattartikel i Svenska Dagbladet 2013 att värnandet om den konstnärliga friheten utgör kärnan i en liberal kulturpolitik. Målet är en handlingsplan för att stärka den konstnärliga friheten. Därför har Kulturförvaltningen och Stockholm stad låtit göra en enkät bland dem som har ansökt om ekonomiskt bidrag av Kulturförvaltningen under våren 2013, med totalt 134 svar. Av dessa är runt tolv procent konstnärer, medan majoriteten är verksam inom dans eller teater.

I enkäten uppger sju procent att de

har utsatts för hot i sitt yrkesutövande under det senaste året, tre procent uppger att det har skett flera gånger. Av dessa hot uppges flest ha skett öga mot öga och färre än vad man skulle kunna tro via telefon eller på nätet. Många uppger att de har blivit rädda, men inga har funderat på att byta ämnen eller lämna yrket på grund av hoten.

Svaren är dock få och resultatet osäkert. Madeleine Sjöstedt är lite förvånad över de något låga resultaten, även om det är positivt. Men hon tycker inte att det stämmer med den verklighet som hon har sett bland kulturutövare i övrigt. Hon tror fortfarande på behovet av en handlingsplan

– Kulturutövare är de första som får känna på totalitära idéer. Ett kulturkrig pågår ute i Europa. Det krävs en ökad medvetenhet om detta på många håll i Sverige, säger Madeleine Sjöstedt.

Stockholm stads kartläggning är ett positivt exempel på hur kommuner kan ta hotbilden mot konstnärer och kulturutövare på allvar, om det leder till några konkreta åtgärder vill säga.

TRANSIT KULTURINKUBATOR, som är en ideell förening, håller på att undersöka hur konstnärligt yrkesverksamma kan få stöd under hot som är relaterade till deras yrkesutövning. De hoppas få till en checklista för kulturutövare som utsätts för hot med råd och tips.

KONSTNÄRLIG FRIHET BESKÄRS

Att nazister både provoceras och lockas av konst är ingenting nytt. De skriver regelbundet om konst på sina sajter, mycket oftare än om andra konstformer. Detta beror troligen på att konst till sin natur kan beskrivas som konfrontativ. Den syns, vare sig betraktaren har bett om det eller inte. Men det beror också på nazisternas konstsyn, där konsten ska forma folksjälen och ha en karaktärsdannande inverkan på människor.

De konstnärer som nazisterna skriver om på sina sajter är ofta samma som sedan hotas. Det verkar vara en utlösande faktor för vilka som utsätts för högerextrema hot, hatmejl och kommentarer.

När Sverigedemokraterna får ökat medieutrymme och politiskt inflytande riskerar den konstnärliga friheten att beskäras. Deras utspel om »provokativ« samtidskonst är samma retorik som när de mer öppna nazistgrupperna hetsar mot konst som de uppfattar som provocerande eller »osund«. Om utvecklingen fortsätter som den har gjort de senaste två åren är det inte osannolikt att vi får se mer vandalisering av konst och hot mot konstnärer framöver.

Det är därför särskilt oroande att polis och kommuner inte lyckats hjälpa utsatta konstnärer och kulturutövare. Detta signalerar, vilket kan ses i vittnesmålen från konstnärerna i detta reportage, att man som konstnär, kulturutövare

eller offentlig person i allmänhet, står ensam när hot och våld riktas mot en. Att det är konstnärens eget fel, om den är för provokativ, eller gör konst om »jobbiga ämnen«.

Detta gäller särskilt de konstnärer som både attackeras för sina konstnärliga uttryck och politiska ställningstaganden, och för sin bakgrund, sexualitet eller utseende. För dem blir signalerna från samhället och polisen extra tydliga när brottet varken utreds ordentligt eller rubriceras som hatbrott. När samhället sviker återstår för de konstnärer som hotas att antingen ligga lågt i sitt konstnärliga uttryck eller politiska ställningstaganden, eller att utstå hot och våld. Inget av alternativen är acceptabla i en demokrati där konstnärlig frihet och yttrandefrihet värderas högt.

TEXT: SANNA SAMUELSSON

BILD: PONTUS LUNDKVIST

Kulturpolitiken avslöjar Sverigedemokraterna

*Vad vill egentligen
Sverigedemokraterna ha för
samtidskonst? KONSTNÄREN
påbörjar en artikelserie om
de nationalistiska partiernas
kulturpolitik i Skandinavien.
Anders Rydell söker partiets
kulturella rötter i 1930-talet.*

1998 ÄR STOCKHOLM Europas kulturhuvudstad. Utställningar, konserter, performance, dans- och teaterframträdanden fyller staden. Det nybyggda Tensta Konsthall invigs och Pridefestivalen hålls för första gången i Stockholm. Den allmänna kulturyran störs plötsligt av att en grupp män tränger sig in på Historiska museet och förstör utställningen *Soft Core* av den amerikanska fotografen Donald Mader. De river sönder fotografierna och lämnar efter sig flygblad med texten »Till kulturens försvar! Mot det nedbrytande, fula, destruktiva och groteska.«

De anklagar Stockholms politiker för att »destruktiv och degenerad ›konst‹ dominerar kulturhuvudstadsåret«. Det ska bli början på en rad högerextrema attacker riktade mot samtidskonst i Sverige.

2003 attackerar utställningen *De bortbjudna* på Rooseum i Malmö. Attacken riktas mot konstnären Per Wizéns fotocollage med bilder från renässanskonsten, där bland annat en vuxen mans hand omsluter en pojkes kön. Fyra svartklädda män kliver på ett givet kommando fram till Wizéns verk och sliter ner dem från väggen. De lämnar också flyers på platsen, med samma text som under utställningen på Kulturhuvudstadsåret 1998: *Till Kulturens försvar*.

Året därpå attackerar maskerade män även konstnären Nathalia Edenmonts utställning på Wetterling Gallery i Stockholm. Bakom alla tre attacker står Nationell ungdom. Organisationen bildades i slutet av 1900-talet av medlemmar i Sverigedemokraternas ungdomsförbund i Stockholmstrakten. Snart bröt de sig ur SD och anslöt sig istället till den militanta organisationen Svenska motståndsrörelsen, som genom

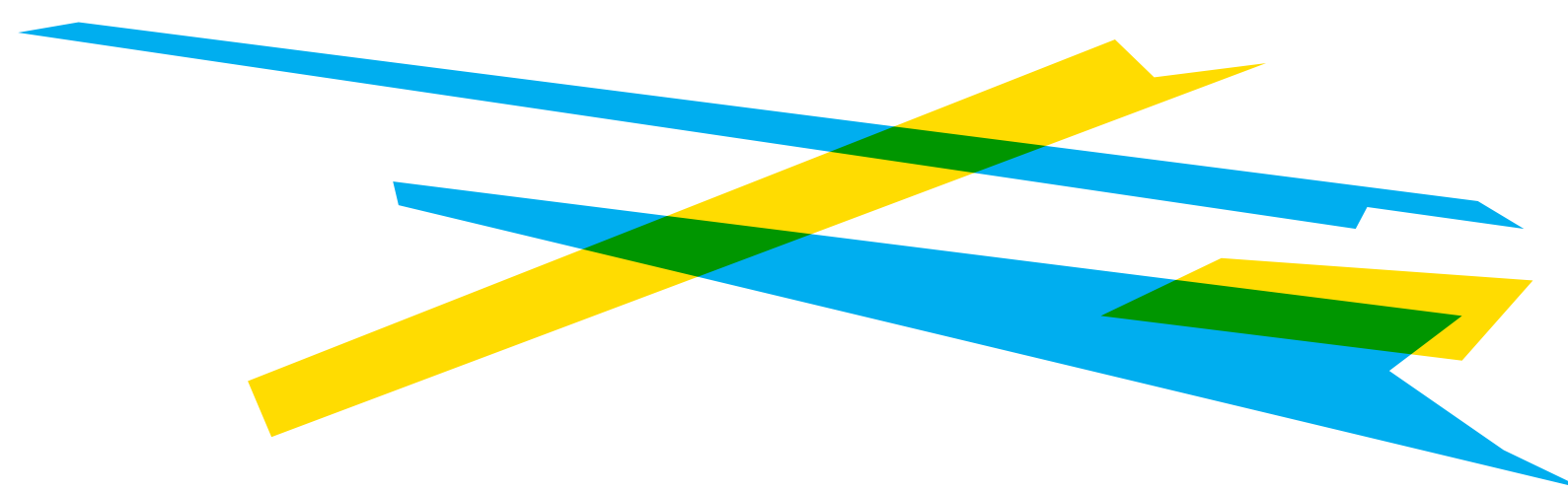
revolution vill »skapa en nordisk nationalsocialistisk republik«.

Ett par år senare, 2007, attackerar Andres Serranos utställning *A history of sex* i Lund. Fyra unga män i rånarluvor rusar in på Kulturen i Lund och börjar förstöra Serranos fotografier med kofötter och yxor. Enligt ett vittne är attacken och huggen så brutala att väggen spricker.

Attackerna mot utställningarna hyllas även av andra delar av den svenska högerextrema rörelsen. Om attacken mot Edenmont skriver Realisten, Svenskarnas partis nättidning, att utställningen är ett försök att introducera »dekadent, självdödande och pervers konst i det svenska kulturhemmet«. Angriparna av Serrano-utställningen motiverar, i ett kvarlämnat manifest, attacken som en sätt att »försvara den sunda svenska kultur som depraverade hjärnor gör allt de kan för att byta ut mot dessa avskvärda perversioner.«

Även ledande Sverigedemokrater ska komma att hylla attackerna – inte minst mot Serrano i Lund. Partiets dåvarande ungdomsförbundsordförande Erik Almqvist (idag känd genom järnrörsskandalen i Stockholm 2012) illustrerar på sin blogg »den sjuka« och »den sunda« kulturen genom att jämföra fotografier av Serrano med motiv av Anders Zorn. Partisekreteraren Björn Söder förklarade under ett möte med kulturnämnden i Region Skåne att »Sjuka utställningar som den i Lund får finansiera sig själva«.

Det är under samma decennium som dessa attacker sker som Sverigedemokraterna påbörjar sin resa, från ett öppet rasistiskt parti i offentlighetens marginaler

till riksdagen. 1996 förbjuds bomberjackor och uniformer vid partiets möten. Tidigare hade det inte varit ovanligt att medlemmar dök upp i komplett nazistuniform. Tio år senare byts partiets fascistiska symbol, den brinnande facklan, ut mot en blåsippa. Enligt den nya partiledaren Jimmie Åkesson symboliserade bytet från eld till blommor partiets ideologiska förändring. Det tycktes fungera.

Partiet reser sig från marginalen och stiger in i maktens korridorer. Det främlingsfientliga budskapet slipas ner, blir slugare – man talar runt det, men menar egentligen samma sak. Istället för att ta emot flyktingar argumenterar man för att samma pengar gör mer nytta »där borta«. Hemma ställs välfärd mot invandring. Man vill återvända till folkhemmet. Partiets politiska program breddas, de vill sänka skatten för pensionärer, höja straffen, försvaga aborträtten och minska inflytandet från EU. Politik som är klassiskt högerpopulistisk, enligt modell från högernationalistiska systerpartier i Europa som Marine Le Pens Front National och Geert Wilders PVV. Partiet beskriver sig idag som »ett socialkonservativt parti med nationalistisk grundsyn«.

Men inom ett politikområde har Sverigedemokraterna haft synnerligen svårt att formulera en entydig politik: kulturpolitiken. Inte på så sätt att partiets kulturpolitik förändrats särskilt mycket över åren, utan att politiken på området medvetet har förblivit otydlig av förklaringar jag ska komma till senare.

Redan under partiets första år, i slutet av 1980-talet, tas en skrivelse om kulturpolitiken fram:

»Sverigedemokraterna vill verka för en levande svensk kultur som alternativ till dagens kulturella mörker. Kulturanslag skall kunna beviljas de som i sitt skapande gestaltar yttringar av vår nationella och kulturella identitet.«

Hotet mot den svenska kulturen kommer dels från invandring och dels från amerikansk »skräpkultur« – båda måste bekämpas. Det svenska kulturarvet ska lyftas fram. Precis som Lars Anders Johansson påpekar i sin rapport *Vad vill oppositionen med kulturpolitiken* (Timbro, 2014) så är det en »kulturpolitisk hållning som har stått sig i princip oförändrad genom partiets olika omdaningsprocesser«.

I partiets principprogram upptar kulturarvet idag en dominerande roll: »kulturarvet fungerar som ett sammanhållande kitt. Varje samhälle behöver gemensamma normer och värderingar, kollektiva minnen, gemensamma myter, gemensamma högtider och traditioner, gemensamma seder och bruk för att i förlängningen kunna hålla samman«, skriver de.

Utdraget illustrerar också Sverigedemokraternas kulturdefinition, som skiljer sig från alla andra riksdagspartier. Istället för att utgå från den moderna humanistiska definitionen – konst, musik, teater (de sköna konsterna) utgår partiet från en äldre antropologisk definition: seder och bruk.

Partiet har på senare tid förstärkt sitt fokus på just kulturarvet genom valet av kulturarvetaren Aron Emilsson till kulturpolitisk talesperson – som ersatte den mer yviga politikern Margareta Larsson. Medan Larsson riktade populistiska angrepp på samtidskulturen har Emilsson så här långt framför allt fokuserat

på det förflutna. Emilsson vill satsa på den kyrkoantikvariska ersättningen, upprätta en kulturarvsfond och låta samtidskonsten stå på helt egna ben.

Emilsson representerar en mer återhållen och försiktig hållning till kulturpolitiken än tidigare. Istället för att fördöma samtidskonst pratar Emilsson om att »kulturarvet är i större behov av stöd medan vi tror att mycket av den samtidskonst som skapas har större möjlighet att blomstra utan politikens hjälp«. Hans föregångare har använt betydligt hårdare ord än »blomstra« om samtidskonsten. Kanske är det ett tecken på att SD på central nivå håller på att renodla sin kulturpolitik – i grunden har dock inte det politiska innehållet förändrats. Samtidskulturen ska beskärmas. Emilssons egen kulturdefinition är djupt rotad i den antropologiska traditionen: »Kulturen är grunden för all mänsklig odling. Det som håller oss samman från generation till generation. Det är en sammanbindande länk«.

Det grundläggande problemet i Sverigedemokraternas kulturpolitik är att de själva inte lyckas ta sig bortom den period då denna syn på kulturen var förhärskande – 1800-talet. Emilssons favoritepok är nationalromantiken och han framhåller konstnärer som Anders Zorn och Bruno Liljefors som sina favoriter. Partiet tycks oförmöget att både definiera och framhäva vad »god« samtidskultur skulle kunna vara och se ut. Sverigedemokrater talar gärna om förlusten av skönhetsidealet och de skadliga utländska kulturinfluenserna – men aldrig om hur en »svensk konst« skulle se ut i samtiden. Man talar mer om vad man inte vill ha än vad man vill ha. Men varför?

»Partiet tycks oförmöget att både definiera och framhäva vad »god« samtidskultur skulle kunna vara och se ut«.

Kulturpolitiken erbjuder ett dilemma för ett parti som Sverigedemokraterna. »Kultur« är helt väsentligt för nationalistiska, främlingsfientliga och rasistiska partier. För 1930-talets tyska nationalsocialister var kulturen och rasen djupt förbundna. Verklig kultur kunde bara skapas av människor som var sammanbundna med den jordmån de var födda ur. Främmande folk, såsom judar kunde därför inte skapa sann kultur. Det var också genom kultur som den rasmässiga överlägsenheten speglades. För nazisterna ledde det till att man på olika sätt försökte kidnappa historisk kultur som passade rasmyten. Men ambitionerna var större – de försökte också framtvinga en ny nationalsocialistisk konstrenässans. Sommaren 1937 öppnade *Die Große Deutsche Kunstausstellung* i München. Den första av ett flertal utställningar där nazisterna skulle visa upp den nya konst de försökte frammana. Utställningen blev en naken återspeglning av nazismens fantasier och drömmar: krigsscener med självupppoffrande soldater, frodiga germanska mödrar med stora barnkullar och rasbiologiskt medvetna kroppsstudier. I efterhand är det lätt att i dessa verk läsa in de mardrömmar som väntade. Att denna konst var lika platt som livlös var något som nazisterna själva snart insåg. Inte minst var Adolf Hitler var besviken, när han jämförde dessa kitschiga verk med de historiska mästare han beundrade. Den nationalsocialistiska konsten blev inte minst banal och själlös eftersom den tvingades att förhålla sig till en lika banal och förljugen världsbild. Den nationalsocialistiska idévärlden saknade den djupa rika kristna och antika mytvärlden, vilket de försökte kompensera genom ett hopplock av

myter, lögnen och historiskt bråte. I en bildkonstnärlig kontext blev nationalsocialismen betydligt mindre övertygande än till exempel de välorganiserade partimötena som drog med besökarna i en psykologisk masshysteri. Som pompösa, suggestiva pjäser eller performance-akter kunde tomheten bakom fasaden döljas – men så fort »kulturen« krävde analys eller reflektion sprack illusionen.

Nazisterna insåg att det var betydligt mer tacksamt, och mindre pinsamt, att omfamna historisk kultur – arvet från antiken, renässansen, de nederländska 1600-talsmålarna och 1800-talets romantiker – medan man stämplade den moderna konsten som urartad och degenererad.

Efter nazisternas misslyckade försök att skapa en alternativ samtidskonst under 1930-talet har få högerextrema rörelser försökt sig på något liknande. Däremot har synen på den degenererade moderna konsten levt vidare och finns närvarande i de flesta rasistiska och högerextrema rörelser – även hos Sverigedemokraterna.

Sverigedemokraternas problem idag är att de till skillnad från svenska nazisterna under 1930- och 1940-talet saknar ett djupare band till »svensk kultur«. Dåtidens svenska nazister kunde hänvisa till stormaktstidens göticism och 1800-talets nordism – ett kulturarv som under 1900-talet i stort sett försvunnit ur det samtida medvetandet. Till och med Sverigedemokrater inser att man idag inte kan återuppliva »göticismen«.

Sverigedemokraternas dilemma är detsamma som nationalsocialisterna ställdes inför – vad är kultur efter modernismens genombrott? Denna tröskel

lyckades aldrig 1930-talets nazister kliva över, och än mindre dagens Sverigedemokrater – som därför tvingas hålla sig till kulturella referenser som ofta stannar vid förra sekelskiftet.

»Den idétradition Sverigedemokraterna är en del av är bred, gammal och vittförgrenad. Nazisterna hade inte monopol på romantiskt rotade fantasier om folkgemenskap. Men det är ändå slående hur nära 1930-talet partiet befinner sig«, skriver Per Svensson i boken *Vasakärven och järnröret* (Weyler, 2014).

Sverigedemokraternas problem är att ju längre bort denna kultur befinner sig, desto mer svävande och generella tvingas de bli. Ofta blir det oerhört banalt. I sin bok *Satis polito* skriver Jimmie Åkesson att »Evert Taubes visor, faluröda stugor och midsommar är delar av den svenska kulturen«. Mycket mer fördjupande än så blir det sällan. Med ett så urvattnat och snävt kulturbegrepp är det därför inte så förvånade att partiet kulturpolitiska talesperson, Arvid Emilsson, nu försöker bredda det till att infatta helt andra saker – som skogen. »Skog och jord har format händer och sinne och sakta men säkert lagt grunden för vår kulturella identitet«, skriver Emilsson i en artikel i partiets tidning SD-kuriren, där han menar att naturvård borde vara en del av kulturpolitiken.

En konst som skulle gestalta Sverigedemokraternas verkliga politiska visioner skulle nämligen visa precis det som partiet så desperat försöker dölja: det rasbiologiska arvet.

ANDERS RYDELL

III Art Club

Kom närmare konsten!

Som medlem i III Art Club kommer du närmare den samtida konsten och några av de mest spännande konstnärerna just nu. Du kommer att bjudas in till exklusiva evenemang endast för medlemmar i III Art Club. Vi kommer att ta med dig bakom kulisserna på Magasin III och dela med oss av vårt arbete med utställningarna och samlingen. Du får fri entré till Magasin III, och vårt internationella nätverk ger också medlemmar i III Art Club fri entré till utvalda konstinstitutioner världen över.

Multipel av Pipilotti Rist

När du löser medlemskap i entrén på Magasin III får du även en multipel av Pipilotti Rist i begränsad upplaga, framtagen unikt för medlemmar i III Art Club. Det är en screenwipe där Pipilotti Rist har valt ett favoritmotiv från sitt videoverk *Tyngdkraft, var min vän* som visas på Magasin III just nu i utställningen *I'm Still Here*. Observera att upplagan är begränsad.

Läs mer om III Art Club: www.magasin3.com/artclub

MUSEUM & FOUNDATION FOR CONTEMPORARY ART
MAGASIN III

LEDARE KRO

KATARINA JÖNSSON NORLING

Foto: Yva Hellgren

”Myllan, maten och mångfalden”

TAGGORD Processer, Villkor, Kulturskapare

Vill du tala om mångfald på tre minuter? Frågan ställdes inför KLYS mingel under Almedalsveckan. Ja, svarade jag och såg fram emot att höra kulturpolitiskt engagerade kulturskapare formulera sig i frågan inför både varandra och många beslutsfattare på kulturområdet med makt att påverka. Men sen, när jag tänkte efter. Att tala om mångfald? Det är som att tala om kultur. Varför konst? Du måste tala om konstens betydelse fick jag höra som ny ordföranden för KRO. Jag som trodde att min främsta uppgift var att tala om konstnärernas villkor. Ja, varför konst? Jag fick den frågan av en journalist när jag för första gången hade en egen stor utställning. Ny som konstnär och vi hade tagit saken i egna händer. Ordnat vår egen plats, slitit i dagar och nätter inte bara med konsten utan också med att röja hela det gigantiska magasinsförråd vi fått till vårt förfogande. Så frågar journalisten, varför håller du på med konst? Jag blev överraskad av frågan och sa något trevande om att det var ju som att fråga mig varför jag äter. Vilket så klart blev rubriken. Konst är som att äta. Men så självklar var drivkraften och än idag är det likadant. Konsten och kulturen är själva fundamentet i tillvaron.

Kultur betyder som bekant odling och odling kräver mångfald. Monokulturer fungerar inte – inte i längden. De ger oanade följder som vi inte alltid kan förutse, som att bina dör till exempel. Vi hittar mängder med paralleller och likheter mellan kultur och odling. Det brukar både spira, grönska och skördas i de vackra talen till konsten. Det är nu inte så konstigt, vi är själva en del av det biologiska systemet. Kultur kanske betyder odling men kulturen är inte odlingen vill jag hävda. Kulturen är istället själva myllan som vårt

samhälle växer ur. Basen. Vi som odlar, vi vet hur viktig myllan är. Att grunden för den goda myllan är mångfald och att den måste underhållas. Här ska allt blandas in. Här finns både det vackra och det fula, det som luktar gott och det som stinker. Små beståndsdelar och stora. Här finner vi förra årets blomsterprakt, men också avfall och urin. Det händer att det börjar lukta illa, då får man ta till grepen och blanda om, släpa in lite syre så blir det fart på processen igen.

Det är inte alltid som vi genast förstår storheten i en annan konstnärs bildspråk eller uttryck. Inte ens vi som är vana. Vi är kodade med färgskalor och kulturella mönster. När vi möter det okända är det lätt att döma ut det vi inte förstår. Vi ser det bland annat när vi tittar på vilka blivande konstnärer vi släpper in till våra utbildningar och vi ser det i vår egen organisation. På vilka grunder bedömer vi? Det vi alla ändå kan och måste förstå, det är att för att skapa den kulturella myllan finns ingen annan väg än mångfald och den myllan är basen i vårt samhälle. Med den vetskapen kändes det märkligt att under sommarens politikerveckan i Almedalen få höra tunga statsministeraspiranter målar upp sin bild av framtiden utan att nämna kulturen.

Kanske handlade journalistens fråga till mig den gången för över tjugo år sedan inte om varför jag höll på med konst, kanske undrade hon egentligen om hur jag som ung ensamstående mamma vågade satsa allt på konsten? Kanske stod hon själv inför samma fråga men valde en tryggare väg. Idag har jag själv svårt att uppmana mina konstelever och barn att satsa på konsten, villkoren är för tuffa. Det kräver alltför ofta en familj som backar upp med försörjning och du står utan trygghet om

du blir sjuk och mycket låg pension när du blir gammal. Den situationen utgör ett hot mot konstens mångfald eftersom den styr vilka som vågar och har möjlighet att satsa på konsten.

Glädjande nog fick vi några veckor före valet beskedet att alla partier sluter upp bakom våra politiska krav på att trygghetssystemen ska omfatta även kulturskapare. Och lyckas vi få med bildkonstnärerna i systemen så måste vi också se till att inkomsterna av det konstnärliga arbetet ökar väsentligt. Därför var det positivt att Socialdemokraterna under vår debatt i Almedalen bytte position i en annan viktig fråga. Även S stöder nu vårt förslag på en nationell strategi och handlingsplan för bild- och formkonsten som ska ta ett helhetsgrepp på konstens och konstnärernas villkor. I en sådan process ska konstnärernas röst vara tydlig. Vi kavlar upp ärmarna och fortsätter arbetet för anständiga villkor för konstnärer, vilket är en viktig del i arbetet för en rik mylla och mångfald!

Katarina Jönsson Norling
Riksordförande KRO

Initiativ för att påverka MU-avtalet lokalt

I Jönköping läns regionala kulturplan framgår att MU-avtalet ska tillämpas, men hur många kommuner följer regelboken fullt ut? Konstnären Eva Dillner undersöker hur avtalet används i länet.

Konstnären Eva Dillner, talesperson för KRO i Jönköpings län, fick idén att göra en enkät om MU-avtalet efter att ha läst KRO/KIF:s Metodhandbok för politisk påverkan.

– Jag ser det som en av de viktigaste frågorna att arbeta för. Det hänger nog ihop med min egen verksamhet – jag skapar mycket lös konst. Om vi konstnärer fick betalt för våra utställningar, då skulle vi faktiskt kunna leva på det.

I den regionala kulturplanen för Jönköpings län framgår att MU-avtalet ska tillämpas. Men i praktiken är det en sanning med modifikation. Eller som Eva Dillner uttrycker det.

– Det här med att MU-avtalet finns, det är mer luft än verklighet.

Enkäten visar att de flesta kommuner står för en stor del av kostnaderna vid en utställning, men majoriteten betalar inte utställningsersättning till konstnärerna och endast en konsthall har budgeterat för medverkansersättning – den del av avtalet som ska täcka den arbetstid konstnären lägger ner på att planera, producera och medverka i en utställning.

– Den konsthallen har budgeterat 30 000 kronor för hela 2015. För en konstnär med F-skatt motsvarar det 40 timmars arbetstid. Konstföreningarna nämner över huvudtaget inte medverkansersättning.

Eva Dillner tror inte att det är motvilja från kommunernas sida som gör att de

8 | Jobb & pengar | Redaktionen: Janne Johansson, Tel 030-30 40 00, E-post: jobb.pengar@jonkopingsposten.se Fax 030-32 27 15 | PÅSSÄNDEN DEN 18 AUGUSTI 2014 | Sid 2

Tufft för konstnärer

"Nu måste landstings- och kommunpolitiker vakna"

JÖNKÖPINGS LÄN
Det är tufft för konstnärerna i Jönköpings län. Sju av tio tjänar mindre än 13 300 kronor i månaden.

Detta trots att många konstnärer har gått långa akademiska utbildningar. Det är konstnärernas riksförbundet (KRO) och Sveriges konstnärsvärksamhets- och inkomstförening (SIF) som har gjort undersökningen.

2012 var den genomsnittliga månadslönen i Jönköpings län 21 412 kronor. Sjua av tio konstnärerna i länet har under 13 300 kronor i månaden.

Besvärligaste är länet konstnärerna tiller mer än 20 000 kronor i månaden. Eva Dillner, konstnär och talesperson för KRO i Jönköpings län, säger att utvecklingen är mycket

oväntad. För ett gästverk av utställningsreglerna betalar konstnärerna en ersättning när deras verk ställs ut på konstgallerier och museer runt om i länet. Men det är så kallat MU-avtal som gäller. Men trots att det är en avreglerad satsning, så har de flesta kommuner inte valt att betala konstnärerna för medverkan, kostnader och uppvisning. Något som gör att yrkeskonstnärer vägrar att ställa upp.

Striktliga arbetsregler tvingar tilläta avtalet, men när det gäller regionala och lokala konstnärer är det långt ifrån perfekt.

FAKTA: Nationella inkomster
År 2011 och 2014 sattes 64 procent av Sveriges bild- och formkonstnärer ett drama månadslöner på 13 300 kronor eller mindre. Värdet har varierat med ungefär fem procent på grund av inflation. År 2011 sattes 66 procent av konstnärerna och 61 procent av månadslöner på 13 300 kronor eller mindre.

KÄLLA: Konstnärernas riksförbundet

Stabil bomarknad i sommar
JÖNKÖPINGS LÄN
Priserna på bostadsrätter i länet har sjunkit med 6 procent under sommaren. Men i Jönköpings län har priserna stigit med 6 procent, enligt de senaste siffrorna från Målarstatistiska.

Temperaturerna på bostadsmarknaden i länet har både gått upp och ner de senaste två månaderna. Bistället med februari, mars och april.

Målarstatistiska sifferna visar att priserna på bostadsrätter i länet har gått ner med 6 procent under den senaste tre månadersperioden, medan priserna på villor har stigit med 3 procent.

Den senaste månaden har bostadsrätterna i länet gått ner med 5 procent, medan villapriserna har stigit hela 6 procent. Men i Jönköpings län ser det annorlunda ut. Där har priserna på bostadsrätter stigit med 6 procent, jämfört med föregående 3 månader. Priserna på villor stigit med 3 procent.

Den senaste månaden har bostadsrätterna i länet gått ner med 5 procent, medan villapriserna har stigit hela 6 procent. Men i Jönköpings län ser det annorlunda ut. Där har priserna på bostadsrätter stigit med 6 procent, jämfört med föregående 3 månader. Priserna på villor stigit med 3 procent.

Den senaste månaden har bostadsrätterna i länet gått ner med 5 procent, medan villapriserna har stigit hela 6 procent. Men i Jönköpings län ser det annorlunda ut. Där har priserna på bostadsrätter stigit med 6 procent, jämfört med föregående 3 månader. Priserna på villor stigit med 3 procent.

professionella konstnärerna blir utan ersättning. Det handlar om att tänka nytt. Men vilka ska se till att förändringen äger rum? Var ligger ansvaret, hos tjänstemännen eller politikerna?

– Jag ser hur politiker kämpar och försöker att prioritera. Men att förändra i grunden, det är svårt som lokalpolitiker eller tjänsteman. Jag tror direktiven måste komma uppifrån och reglerna måste vara tydligare. Omställningen borde inte vara så svår. Konstnären och konsten är själva kärnan i deras verksamhet.

Samtidigt visar resultat från KRO:s stora konstnärenskät Utsikt från ateljéerna 2014, att fyra av tio konstnärer i Jönköpings län inte känner till eller har dålig kunskap om MU-avtalet.

– Kunskapen är låg. Man vet inte alltså vad som gäller. Det är också upplagt så att

allt är förhandlingsbart, det gör att konstnären lätt hamnar i underläge.

Frågorna som Eva Dillner sammanställt, gick för första gången ut i maj. Den sändes till länets 13 kommuner och nio konstföreningar. En fjärde och sista frågan har skickats ut med önskan om svar sista augusti. I mitten av augusti hade nio kommuner och två konstföreningar svarat. Resultatet kommer att användas för att skapa debatt i länet.

Rose-Marie Fasth

Eva Dillner håller även på att avsluta sin bok "Konstriket", om konstillivet och förutsättningarna för konstnärer och arrangörer att sätta konsten på kartan.

Medialt genomslag i hela landet

Den 11 augusti skickade KRO/KIF ut 21 länsspecifika pressmeddelanden i vilka vi brutit ned statistiken från konstnärenskäten *Utsikt från ateljéerna 2014* utifrån boendeort. Två veckor senare följde vi upp med länsvisa debattartiklar. I skrivande stund har det blivit 60 artiklar och notiser i länspress över hela landet. Även TT gjorde en notis som publicerades i de flesta riksmedierna och Sveriges Radios lokalnyheter har gjort flera inslag. Nyheten med inkomstuppgifterna har använts för att nå ut med vårt budskap om att det nu behövs långsiktiga investeringar i konsten, regionala strategiska handlingsplaner som tar ett helhetsgrepp på bild- och formkonsten samt en politik som skapar förutsättningar för konstnärer och konsthantverkare att ägna mer av sin tid åt den konstnärliga verksamheten. Vi följde upp kommunikationsinsatsen med kampanjen www.kulturvalet.se.

Flera lokala politiker, tjänstemän och talespersoner för KRO/KIF har intervjuats och kulturredaktörer har skrivit analyser.

"Siffrorna är en bra väckarklocka", sa bland annat kultur- och fritidsnämndens ordförande Marcus Alexandersson i Blekinge.

"En region kan berömma sig hur mycket som helst för kultursatsningar, men verklig kulturell rikedom kan man inte tala om på en plats där usla villkor gör det närapå omöjligt för konstnärer att leva och verka", skrev kulturredaktör Sara Meidell i Västerbottens-Kuriren.

"Jag är glad att det finns konstnärer med ork, vilja och begåvning som står ut och gör det möjligt för oss alla att uppleva konst", skrev kulturredaktör Cecilia Ekebär i DT.

Pontus Björkman

KULTURDEBATT. För att partiernas breda penseklag ska bli konst behövs mer färg i burken. Vilken konkret förslag har Kalmar läns kommun- och regionpolitiker inför valet för att skapa förutsättningar för ett livskraftigt och vitalt konstliv?

Kalmar län måste bli konstnärligt attraktivt

När det gäller konstlivet i Kalmar län så är det inte alltid som att det är ett livskraftigt och vitalt konstliv. För att partiernas breda penseklag ska bli konst behövs mer färg i burken. Vilken konkret förslag har Kalmar läns kommun- och regionpolitiker inför valet för att skapa förutsättningar för ett livskraftigt och vitalt konstliv?

Debattartikel i läns tidning

NY HEMSIDA INOM KORT

I oktober lanserar KRO/KIF nya www.kro.se. Alltså en helt ny hemsida. Den blir snyggare, mer överskådlig och lättare att hitta på. Dessutom lite nya funktioner.

EFTERVÄLSKAMPANJEN BÖRJAR NU

"Jag är väldigt glad att jag la vantarna på metodhandboken, den är ju en guldgruva med tips för att påverka konstpolitiken", skrev konstnären Dan Eidland från Skövde om KRO/KIF:s handbok med metoder och tips för att påverka. Nu har vi nya politiker kommun och landsting över hela landet. Var med och påverka du också. Här finns handboken som även innehåller färdiga medborgarförslag: www.kro.se/rapporter

HÄNDER DET NU? S ÄNDRAR SIG OM SOCIALFÖRSÄKRINGARNA

Inför valet skrev vi en debattartikel i LO-tidningen *Arbetet* under rubriken "Ge kulturskaparna trygghet". Genom vår partienkät inför valet kunde vi visa att det "finns en blocköverskridande samsyn om att den otrygghet som socialförsäkringssystemen levererar till kulturarbetare är oacceptabel" och att "samtliga riksdagspartier är eniga om att systemen ska fungera som trygghet även för konstnärer och kulturskapare, som ofta har små och oregelbundna inkomster och är både företagare och anställd".

Socialdemokraternas svar på följdfrågorna förvånade dock. S svarade bland annat att beräkningsgrunderna för SGI inte skulle anpassas till konstnärlig verksamhet och lösa de problem som kulturskapare ställs inför. Men i Tomas Eneroth, vice ordförande (S) i riksdagens socialförsäkringsutskott, replik i *Arbetet* ändrade sig partiet:

"Vi, och jag, har stor förståelse för den speciella situation konstnärer och kulturskapare har. Vi arbetar aktivt i socialförsäkringsutredningen för att komma med förslag som skulle förbättra situationen för de grupper som i dag hamnar i kläm i socialförsäkringssystemen. Våra trygghetsförsäkringar – sjukförsäkring, föräldraförsäkring och a-kassa – måste vara utformade för många olika situationer."

LEDARE KIF

JOHAN WINGESTAD

Foto: Rose-Marie Fash

En kamp för jämlika villkor och anständiga ersättningar

TAGGORD Jämställdhet, Inkomst, Förändring

Det återstår ett par veckor till själva valdagen. Det är fortfarande oklart om F! klarar sig över fyraprocentspärren. Men oavsett om F! lyckades att ta sig in i riksdagen – när du läser detta är valet sedan en tid avgjort – behövs flera feministiska initiativ under kommande mandatperiod.

F! anser att kulturen befinner sig i politikens centrum eftersom den utgör en del, en självklar och oundgänglig del av det mänskliga livet. ”Kulturen är det som finns närmast oss i vår vardag, det formar vårt samhälle och oss som individer och samhällsmedborgare” skriver partiet i sitt kulturpolitiska manifest.

Jag håller med F! och jag delar också partiets problembeskrivning. Det faktum att männens konst ges mer utrymme innebär att kvinnors berättelser, erfarenheter och uttryck förblir underrepresenterade. Och det är glädjande att F!, i vår partienkät inför valet, var det parti som hade högst ambitionsnivå på kulturområdet.

2009 tog vi tillsammans med KRO initiativ till den första utredningen om jämställdhetsläget inom konstvärlden. Utredningen genomfördes av genusforskaren Vanja Hermele och resulterade i boken *Konsten – så funkar det* (inte).

Läsningen är nedslående. Verkligheten för kvinnliga konstnärer präglas av lägre stipendiesummor och inkomster i jämförelse med gruppen män, och undanskuffad konst i de offentliga rummen. Det är långt vanligare

för kvinnor som är konstnärer att inte få barn än kvinnor i andra yrkesgrupper. Sexuella trakasserier är vanligt förekommande. Vår senaste konstnärsenkät, Utsikt från ateljéerna 2014, visar dessutom att inkomstskillnaderna nu ökar mellan manliga och kvinnliga konstnärer. År 2011 uppgav 66 procent av kvinnorna och 61 procent av männen att månadsinkomsten var lägre än 13 300 kronor. Tre år senare var motsvarande siffror 67 och 58 procent.

F! ska verka för att kulturens offentliga finansierade institutioner målmedvetet arbetar internt och externt för ett jämställt innehåll och utbud samt aktivt arbetar för att ge röst och delaktighet åt marginaliserade grupper och uttryck. F! vill också bland annat genom kvotering säkerställa en jämn könsfördelning vid tillsättandet av ledare vid dessa institutioner.

Jag tror att dessa frågor är oerhört viktiga. Det gör skillnad vem som sitter högst upp och tar beslutet. Ett museum eller en konsthall kan inte trovärdigt spegla och kommentera ett samhälle utan ett jämställt innehåll.

Men så länge konstnärernas uppdragsgivare inte betalar för sig tror jag inte vi kommer få till stånd en genomgripande förändring. Utsikt från ateljéerna 2014 visar på två oroväckande trender över tid. Dels ägnar vi konstnärer som grupp mindre andel av vår totala arbetstid åt den konstnärliga verksamheten idag än för sex år sedan. Dels får vi in mindre andel av våra inkomster från den konstnä-

liga verksamheten. Till saken hör också att en övervägande del av oss konstnärer och konsthantverkare är kvinnor.

Om vi vill få till stånd en mera jämlik konstscen måste vi också få till stånd mera jämlika förhållanden på konstnärernas arbetsmarknad. Och vi måste varje dag, i varje förhandling, ta kampen för att uppdragsgivarna, såväl de privata som de offentliga, ska höja sina utställningsarvoden, betala avtalsenliga ersättningar (även medverkansersättningen i MU-avtalet) och åtminstone följa KRO/KIF:s arvodesrekommendationer (det är minimirekommendationer).

Jag hoppas de kommande fyra åren kommer att präglas av ett synliggörande av kvinnor, hbtq-personer, personer med funktionsnedsättning, rasifierade grupper och nationella minoriteter. Jag tror därtill att ett sådant feministiskt initiativ går hand i hand med förbättrade villkor och förutsättningar för hela vår yrkeskår.

Johan Wingestad
Ordförande KIF

KRO/KIF HÄLSAR VÅRA NYA MEDLEMMAR VÄLKOMNA!

Leicy Olsborn Björby	Knivsta
Lena Grip	Rimforsa
Katarina Lönnby	Stockholm
Kim Johansson	Angered
John Skoog	Kvidinge
Sasa Jovicic	Uppsala
Monika Nyström	Stockholm
Thomas Johansson	Tidaholm
Paul Fägerskiöld	Stockholm
Sofia Olsson	Malmö
Vilda Kvist	Skärholmen
Elin Bengtsson	Malmö
Catharina Stangenberg	Bromma
Camilla Carlsson	Johanneshov
Karin Frenberg	Hjo
Betina Huber	Mörbylånga
Christine Lohe	Månkarbo
Tuss Marie Lysén	Malmö
Carl-Johan Gunnarsson	Falköping
Mark Frygell	Umeå
Maria Jonsson	Saltsjöbaden
Åsa Davidsson	Torshälla
Monica Säter	Hallstavik
Hanna Larsson	Göteborg
Siri Tolander	Bromma
May Lindholm	Siljansnäs
Mattias Adolfsson	Sigtuna
Emilie Ackerman	Stockholm
Kristin Lidgren	Malmö
Karl Larsson	Göteborg
Saad Hilow	Gävle

Sista chansen att stödja kulturuppropet

I dagarna utses en ny kulturminister.

Skicka ett vykort till hen, eller ställ dig bakom uppropet för en mer progressiv kulturpolitik på www.kulturvalet.se.

Christer Nylander (FP), Gunilla Carlsson (S), Cecilia Magnusson (M) och Agneta Börjesson (MP) före seminariet om enprocentsregeln.

Positiva besked i Almedalen

KRO och KIF arrangerade tre aktiviteter under politikerveckan i Almedalen, ett mingel i samarbete med galleri GKF och två seminarier.

I seminariet om konstens myter och villkor i samarbete Konstgrupp Almedalen deltog Gunilla C Carlsson (S) och Lars Ohly (V), kulturpolitiska talespersoner för respektive parti. Gunilla C Carlsson (S) kom med ett överraskande och glädjande besked: "KRO/KIF vill se en nationell strategi för bild- och formkonsten och jag har lyssnat, vi har vänt i frågan och ska arbeta för att en sån tas fram". Lars Ohly (V) sa bl a "att för alla statliga medel som det byggs för ska enprocentsregeln för konstnärlig gestaltning användas. Vi

vill se ett avtal med SKL för att kommuner och landsting ska tillämpa 1%-regeln och vi vill se ett stimulanspaket för att få mer offentlig konst i samhället."

Även seminariet om enprocentsregeln, som KRO/KIF arrangerade i samarbete med Statens Konstråd på Gocart Gallery, var mycket uppskattat. Förutom Statens Konstråd, deltog Konstnärnsnämnden, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Fastighetsägarna och riksdagspolitiker från M, S, MP och FP. Politikerna var överens om att det är viktigt att konstnärerna kommer in redan i planeringsstadiet av byggnadsprojekt, att konsten tydligare fogas in i Programmet för Arkitektur, design och form samt att det ska fram en handbok för arbetet med enpro-

centsregeln. Gunilla C Carlsson (S) och Agneta Börjesson (MP) tyckte även att ett statligt direktiv för enprocentsregeln vore en bra idé, medan Christer Nylander (FP) och Cecilia Magnusson (M) menade att man måste få olika aktörer intresserade för den offentliga konsten och se dess fördelar. Här finns en inspelning av seminariet.

Här kan du se seminarierna på Youtube och läsa Konstgrupp Almedalens rapport om seminariet om Konstens myter och villkor: www.youtube.com/user/krokif1 www.konstgruppalmedalen.tumblr.com

Pontus Björkman

BLI MEDLEM I KRO/KIF

Allt du behöver göra är att gå in på www.kro.se/blimedlem och fylla i dina uppgifter. Som medlem i KRO och KIF stöttar du det politiska arbetet med syfte att stärka konstnärernas sociala och ekonomiska villkor. Förutom detta har du en rad förmåner, exempelvis juridisk rådgivning, en av marknadens bästa försäkringar, rabatt på konstnärsmaterial och teknisk utrustning, gratis inträde på en rad museer och konsthallar i Sverige och världen, avtalsmallar, gästbostad i Stockholm, Carina Ari-ateljén i Paris, med mera.

MEDLEMSAVGIFT

Vuxen 163 kr/månaden (avdragsgill)

Student 335 kr/år

Nyutexaminerad eller reducerad avgift 82 kr/månad (gäller under två år efter examen, vid sjukdom eller tillfälligt studieuppehåll)

Samborabatt 300 kr/år för en av sammanboende medlemmar.

Gillar du **Konstnären**? Då kommer du att gilla **Konstperspektiv**!

Konstperspektiv är Sveriges bredaste renodlade konsttidskrift. Sedan 1975 har vi följt vad som händer på den samtida konstscenen. Vi skriver för en stor konstintresserad publik som vill ha något mer än vad livsstilsmagasinen erbjuder.

Nu erbjuder vi dig, Konstnären-läsare, att testa oss! Skaffa dig en **rabatterad helårsprenumeration** (4 nummer) för **bara 240 kronor** och få **nya vårt nummer om samtiden som gåva!** Beställ via hemsidan på www.konstperspektiv.nu/kro eller hos Nätverkstan på tfn 031-743 99 05. Gäller t.o.m. 1 december.

konstperspektiv

URSINNEN

– EN KONSTUTSTÄLLNING OM VÅR MEDFÖDDA KREATIVITET

ATT TA DEL AV KULTUR ÄR EN DEMOKRATISK RÄTTIGHET UTAN ÅLDERSGRÄNS. URSINNEN ÄR ETT MÖTE MELLAN SPÅDBARNSFORSKNING OCH KONST SOM UTFORSKAR UTSTÄLLNINGSMEDIETS MÖJLIGHETER.

URSINNEN ÄR EN GRUPPUTSTÄLLNING PÅ FÄRGFABRIKEN I SAMARBETE MED ARTIKEL 31 OCH MED STÖD AV ALLMÄNNA ARVSPONDEN.

MEDVERKANDE KONSTNÄRER: BIGERT & BERGSTRÖM, CANDICE BREITZ, SIMON HEIJDENS, LUNDAHL&SEITL, GÖRAN KAJFES OCH DAVID ÖSTERBERG, NINA KATCHADOURIAN, EBBA MATZ OCH KEVIN SCHMIDT.

20/9 - 30/11 2014

FÄRGFABRIKEN

FÄRGFABRIKEN • LÖVHOLMSBRINKEN 1 • 117 43 STOCKHOLM
+46(0)8-645-07-07 • WWW.FARGFABRIKEN.SE

NYHET: Konstjuridik

– Christina Wainikka, Katarina Renman Claesson

328 s. 2014 | Boken Konstjuridik introducerar ett nytt perspektiv i svensk rätt genom att knyta an till den juridiska diskussion, doktrin och praxis som sedan ett antal år utvecklats inom Art Law i andra länder, särskilt i USA. Den här boken fokuserar framför allt på upphovsrätt och annan immaterialrätt ur konstnärens perspektiv.

471 kr exkl moms ➤ nr 978-913901487-4 ➤ nj.se

Andra intressanta böcker:

Domännamn
– Malin Forsman, Jeanette Söderlund Sause
2014. **329 kr** exkl moms
nr 978-913911389-8 ➤ nj.se

Medierätt
– Dag Wetterberg
2014. **400 kr** exkl moms
nr 978-913901778-3 ➤ nj.se

Varumärkeslagen
– Richard Wessman
2014. **643 kr** exkl moms
nr 978-913911268-6 ➤ nj.se

Yttrandefrihetsgrundlagarna
– Hans-Gunnar Axberger
2014. **300 kr** exkl moms
nr 978-913920675-0 ➤ nj.se

Fler titlar hittar du på nj.se

Norstedts Juridik
– främst för de främsta.

 Norstedts Juridik
ett Wolters Kluwer-företag

2014 – året som varar flera år

FOTO: MYNDEL BLONBERG

»... vi måste kunna ta betalt både för våra verk när de nyttjas ...«

Av 2014, supervalåret med val till EU-parlament och det svenska valet, återstår det nu bara ett kvartal, men resultatet av våra val och de representanter som ska bestämma över kulturpolitiken och styra över upphovsrättsområdet (justitiedepartementet) ska vi leva med i flera år. För BUS gäller det att fortsätta, tillsammans med KRO/KIF och SK, bearbeta de politiker och tjänstemän som tillsätts inom våra områden så långt som möjligt. IV (den individuella visningsersättningen för offentligt placerade konstverk) kommer självklart att stå högt på dagordningen, liksom följerrätten (konstnärers ersättning vid vidareförsäljning av konstverk) och utveckling av samarbetet med samtliga organisationer inom bild- och form området.

Mycket har vi fått välja 2014, men konstnärer hamnar alltför ofta i situationer där vi inte fått det, till exempel när någon annan använt våra verk utan lov eller utan tanke på att betala för det. Innan sommaren stämde BUS Wikimedia för upphovsrättsintrång. Wikimedia uppmanar på sin sajt offentligkonst.se alla som vill att lägga ut bilder på offentligt placerade konstverk utomhus.

Det är ett mycket ålderdomligt sätt att se på konstnären och dennes yrkesroll. Parallellt med nya media och tekniker förväntas konstnärerna fortfarande enbart vara tacksamma för att någon vill sprida våra verk och hoppas att ekonomisk ersättning kommer vid nästa tillfälle. Det går inte ihop, även vi måste kunna ta betalt både för våra verk när de nyttjas. BUS har fått många positiva kommentarer och de negativa har mest ifrågasatt hur vi kan stämma en ideell organisation som Wikimedia. Jag tycker tvärtom att det är konstigt att försvara en ideell organisations tilltag att olovligt ta något från en ekonomiskt svag grupp som själv är i stort behov av resurser för att kunna fortsätta verka. Så fort upphovsrätt kommer på tal så verkar det förknippas med att någon tjänar stora pengar på den, vilket varken konstnärerna eller deras organisationer gör. Istället handlar det som vanligt om att många små summor tillsammans bildar en någorlunda storlek som gör att det överhuvudtaget finns konst och arbetande konstnärer.

BUS kommer att fortsätta försvara de ersättningar som finns och att

de ska höjas. Det gäller förstås IV, individuell visningsersättning för offentligt placerad konst, och nu under hösten följerrätten, de fem procent av prissumman för ett konstverk som säljs vidare som går till konstnären. I den utredning om följerrätten som lades fram i maj föreslås en höjning av minimigränsen, den lägsta summan för när följerrätt betalas ut. Idag betalas följerrätt ut om ett konstverk säljs för över 2 200 kronor, i det nya förslaget höjs försäljningsbeloppet till 4 500 kronor. Det handlar återigen om små summor som tillsammans blir viktiga för både konstnärerna och BUS och BUS kommer därför att försöka påverka den delen av utredningen till att bibehålla nuvarande nivå. Utredningen innehåller annars bra förslag som kommer att ge BUS större möjligheter att få in rättmätig följerrätt från konsthandeln och betala ut den till konstnärerna. BUS har idag ett väl fungerande samarbete med de större auktionshusen, men den privata konsthandeln redovisar ogärna sina försäljningar och har genom åren säkerligen undanhållit betydande summor från konstnärerna. Utredningens förslag innebär att konsthandeln kommer att bli tvungen att redovisa försäljning till BUS, tidigare har BUS varit tvungna att påvisa försäljning vilket varit en omöjlig uppgift.

Under hösten får vi också hålla ett stort öga på EU och diskussionen om upphovsrättens framtid som pågår där. En ny kommission tillsätts i oktober, nya politiker tillträder som kan antas veta ganska lite om upphovsrättens betydelse för kulturskaparna men desto mer om EU:s mantra: »Fri konkurrens och inre marknad«. Arbetet med EU kommer främst att ske tillsammans med de andra organisationerna inom Bildupphovsrätt och EVA (European Visual Artists) som omfattar alla europeiska bildorganisationer inom upphovsrättsområdet. Under BUS tjugofemåriga historia har samarbetet med andra organisationer blivit allt viktigare, det är mäktiga motparter vi ska förhandla med och då gäller det att representera så många som möjligt, både organisationer och konstnärer. Ditt stöd som medlem och engagemang i vad BUS gör betyder därför mycket.

ÅSA BERNDTSSON
ORDFÖRANDE

BILDER I »HEMMA HOS«-REPORTAGE

BUS har ett antal avtal med tidningar och tidskrifter. Bland annat finns ett avtal med organisationen Sveriges Tidskrifter som gäller samtliga deras medlemstidskrifter. Dessa avtal gör det möjligt för varje enskild tidning att mot betalning använda verk av BUS-medlemmar i sin verksamhet. Avtalen innebär att tidningen inte behöver fråga BUS om lov inför varje publicering och förhandla om ersättning. Konstverk kan användas allt eftersom behov uppstår utan tidskrävande diskussioner om rättigheter.

Ibland förekommer det att en tidning gör så kallade »hemma hos«-reportage eller andra intervjuer med konstnärer. I samband med detta publiceras ofta någon eller några av konstnärers verk i tidningen. När det gäller dessa verk så vill BUS förtydliga att utgångspunkten är att ingen

ersättning utbetalas till konstnären. Detta eftersom det är att betrakta som ett medgivande till att konst publiceras i tidningen när konstnären kommer överens med tidningen om en intervju, exempelvis i hemmet.

Om du vill ha ersättning måste du klargöra för tidskriften att du är medlem i BUS och att ersättning för bilderna ska erläggas genom BUS avtal med Sveriges tidskrifter.

ERIK FORSLUND

TV-ERSÄTTNING OCH INSKRÄNKNING. VAD GÄLLER?

Avtalen med SVT och TV4, som reglerar de visningar av konst och bild som förekommer i

tv-program, löper på oförändrat. För SVT:s del omfattas alla kanaler, medan avtalet med TV4 omfattar programmen Nyhetsmorgon, Efter tio och Kalla fakta. Båda tv-bolagen rapporterar kontinuerligt in verk, men ibland förekommer missar.

Glöm inte att rapportera till Bildupphovsrätt om du ser något av dina verk framträdande i tv och vänta inte med att skicka in uppgifter, det gör det svårare att verifiera visning.

Uppgifter om programtitel, sändningsdatum och antal bilder är nödvändiga för att ersättning ska kunna utbetalas. Skicka gärna med länk till programmet på webben om det finns. Anmälningsblankett finner du på www.bus.se/2816.

BUS får ofta frågor om vilka de tillfällen är då ersättning inte medges på grund av vissa inskränkningar i upphovsrättslagen.

Detta gäller:

Dagshändelse – Det sändande tv-bolaget rapporterar om en aktuell händelse, till exempel utställning eller händelse där konst medverkar. Hänsyn tas till att konsten inte visas i större omfattning än nödvändigt.

Verk i bakgrund – Konst som förekommer i bakgrunden vid till exempel en intervju eller liknande eller är av underordnad betydelse för programmets innehåll. Endast om konsten är huvudsaken och det som inslaget fokuserar på ges ersättning.

Kritisk framställning – I samband med en kritisk recension av till exempel en konstutställning får enstaka verk visas.

Jag hoppas exemplen kan bidra till lite mera upplysning om hur det fungerar och underlätta när du ska redovisa om din konst visats i tv.

FREDRIK REINING
BILDUPPHOVSRÄTT

Upphovsrätten i EU

Det är stora saker på gång inom EU vad gäller den framtida utformningen av det upphovsrättsliga skyddet. Det är också stora spänningar inom EU-kommissionen där olika kommissionärer lägger helt olika vikt vid upphovsrätten och anvisar diametralt olika vägar att gå. På ena sidan står kommissionären för den inre marknaden Michel Barnier och på den andra kommissionens vice president och ansvarig för den digitala agendan Neelie Kroes.

Det började med att EU för något år sedan genomförde en omfattande och öppen konsultation (dvs. öppen för vem som helst att besvara): åttio frågor ställdes i ett 40-sidigt dokument. Frågorna behandlade de flesta aspekter av upphovsrätt som brukar diskuteras idag till exempel spridning via bibliotek, utbildningsrådets behov av skyddade verk, privat kopiering av skyddade verk, användarframställt material baserat på skyddade verk (user-generated content, USG), avtalsvillkor för upphovsmän, länkning, streaming med mera.

Man fick in över 11 000 (!) svar eftersom bibliotek, pirater och upphovsrättskritiker, men också konstnärsorganisationer, mobiliserade sina supportrar att svara mer eller mindre standardiserat. Det blev alltså mer av en opinionsundersökning än en kunskaps- och erfarenhetsinsamling (som borde vara det bärande syftet med konsultationen, ett annat syfte var troligen att skjuta de interna problemen inom kommissionen framför sig.)

Resultatet av konsultationen har publicerats på EU-kommissionens hemsida och en sam-

manfattning om cirka 100 sidor har tagits fram. Ett internt utkast till ett så kallat »white paper« om 18 sidor har läckt ut och fått omfattande spridning. Dokumentet var framtaget för att samordna de olika direktoratets syn på hur man ska gå vidare i processen, men efter flera månaders förseningar står det nu klart att det inte blir något dokument förrän tidigast i september eller ens då. Troligen skjuts hela frågan till den nya EU-kommission som tillträder i höst under ledning av Jean-Claude Juncker.

Den minst sagt taffliga hanteringen beror på kommissionens oenighet, man har motsatta åsikter om hur upphovsrätten ska utvecklas och om hur upphovsrätten fungerar idag. »Inre marknaden« det vill säga det direktorat som är ansvarig för upphovsrätten är i stort nöjd med upphovsrätten som den är utformad idag och anser att EU-domstolen genom sina domar fyller ut de direktiv som finns på ett acceptabelt sätt. Man vill huvudsakligen se förstärkningar av rättighetshavarnas positioner till exempel i förhållande till de stora internetbaserade företagen.

Direktoraten för digitala agendan och för vetenskap och innovation däremot, vill se en helt annan utveckling: I ett tal i Amsterdam den 2 juli gick Neelie Kroes till ett hårt angrepp mot det upphovsrättsliga systemet, talet var betitlat »Our single market is crying out for copyright reform« och i det återkommer en stor del av den kritik och de exempel som vanligtvis brukar komma från piratanhängarna. Kommissionären Kroes vill ha en pragmatisk reform med bättre tillgänglighet till innehåll via internet och inter-

nationellt harmoniserade undantag till förmån för vetenskap, utbildning, kulturarv och UGC-material. Vidare meddelar hon att det ska vara ett flexibelt system, vilket indikerar ett så kallat fair use-system (fair use: ungefär skäligt bruk), som i USA. Fair use-systemen innebär avsevärt minskade inkomster för upphovsmännen eftersom mycket av kulturen kan komma att användas utan betalning.

Det är ovanligt att en kommissionär håller ett så obalanserat tal som detta. Kroes utmålar nuvarande upphovsrättssystem som paria och anger att endast roamingavgifterna (för mobil-samtalen) är mindre populära bland allmänheten än upphovsrätten.

Vi får utgå från att talet inte var en tillfällighet utan att det var starten på en offentlig debatt där Kroes vill sätta agendan för den nya kommission som tillträder inom kort. Samtidigt är även teknikföretagen aktiva för de egna intressena i Bryssel. De som skulle gynnas av mer trafik på nätet och ökad användning av kopieringsutrustning där upphovsmännen inte får ersättning är bland andra Google, HP, Sony, Microsoft, IBM, Hitachi, Samsung och så vidare. Samtliga är företag som sällan betalar skatt i EU och som har sina baser i Asien eller USA. Det är lite svårbegripligt att kommissionen skulle föredra att gynna dessa före de egna upphovsmännen.

Det kommer att bli en spännande höst.

MATS LINDBERG

Följerätten

Det händer en hel del kring följerätten både i Sverige och internationellt och man kan noteras en positiv utveckling sett från konstnärernas perspektiv och ett ökat intresse för att förstärka konstnärernas position.

I USA har BUS systerorganisation ARS (Artists Rights Society) i samarbete med EVA (European Visual Artists) lyckats få fram ett lagförslag som nu behandlas i Kongressen. Förslaget innebär att konstnären ska få rätt till ersättning om 5 % av försäljningspriset om ett konstverk vidareförsäljs (till exempel på auktion) till ett pris överstigande 5 000 usd (cirka 38 000 kronor). Maxbeloppet per konstverk är satt till 35 000 USD (cirka 270 000 kronor).

Lagförslaget är långt ifrån att bli antaget. Processen i Kongressen är ofta långsam och byråkratisk och auktionshandeln har satsat miljardbelopp på professionell lobbyism för att motverka förslaget så det är osäkert om lagen genomförs. Men samtidigt är det ett tecken i tiden att många politiker och regeringar funderar över hur man kan förbättra situationen för konstnärerna.

Inom WIPO (World Intellectual Property Organisation) har EVA tillsammans med CISAC bedrivit ett arbete med att försöka få upp följerätten som en av de frågor som bör diskuteras med syfte att förstärka konstnärernas position. WIPO är det FN-organ som har till uppgift att vårda Bernkonventionen om upphovsrätt.

Följerätten ingår i Bernkonventionen, men är i nuläget frivillig och varje konventionsland kan själv bestämma om man vill införa följerätten eller inte. Idag har cirka hälften (ungefär 70 länder), infört ersättningen. Den som inför rätten måste även ge medborgare från andra länder med följerätt samma rätt som de nationella konstnärerna.

EVA vill att WIPO beslutar att följerätten ska bli en obligatorisk, tvingande, regel av konventionen och det är troligt att frågan tas upp till behandling december i år. Processen därifrån är lång och vindlande, men trots det en positiv utveckling.

EU genomför återkommande uppföljningar av sina direktiv och vi har tidigare skrivit om den som gjorts gällande följerätten. Uppföljningen skulle granska om följerätten påverkar konkurrensen mellan europeisk konsthandel och konsthandeln i länder utan följerätt (till exempel USA, Schweiz, Kina), men när det visade sig att den europeiska konsthandeln utvecklats väl sedan följerättens införande valde EU att granska vissa administrativa aspekter av följerätten istället (när konkurrensargumentet inte visade sig vara gångbart koncentrerade konsthandeln sina klagomål mot det området). EU har inte vidtagit några åtgärder utan kommer att göra en ny uppföljning om 12 – 24 månader. Följerätten som sådan är självklar för EU och kommer att vara kvar. Vår vaksamhet ligger här i om det kommer

nya detaljregler som försvårar möjligheten att få information eller redovisning från konst- och auktionshandeln.

I Kina diskuteras en ny upphovsrättslagstiftning och i lagförslagen finns följerätten med. Den kinesiska konsthandeln har på kort tid blivit en av de största konstmarknaderna i världen och nutidskonsten säljs till höga priser. De kinesiska konstnärerna är naturligtvis angelägna om att få ersättning från försäljningar både i Kina och i utlandet. I nuläget finns ingen information om när en lagstiftning kan bli verklighet, men även här ser vi positiva signaler till följerättens fördel.

I Sverige har det nyligen presenterats en utredning »Frågor om följerätt och om museernas kopiering« (SOU 2014:36). Betänkandet rekommenderar förbättringar avseende möjligheten att få redovisning från konsthandeln, men föreslår också att minimipriset ökas med det dubbla. Det senare innebär att många konstnärer kommer att ställas utanför ersättningen. BUS kommer under hösten att arbeta med att förmå regeringen att förbättra förslaget och ändra den dåliga delen.

Förbättrade möjligheter till redovisning från handelen kommer sannolikt i praktiken att innebära ökad ersättning till konstnärerna.

MATS LINDBERG

BUS stämmer Wikimedia för bild databas

BUS har stämt Wikimedia Sverige med anledning av deras projekt www.offentligkonst.se, en databas som utan tillstånd publicerar bilder på upphovsrättsligt skyddade konstverk.

BUS vill få fastställt att Wikimedias databas utgör ett upphovsrättsintrång. Det skulle i sådana fall innebära att upphovsmännen skulle få betalt för publiceringen av konstverk i databasen.

Projektet är tänkt att göra Sveriges samlade bestånd av offentlig konst tillgängligt via internet för allmänheten. I dagsläget finns verk av ett nittiototal BUS-medlemmar på sajten, men varken BUS eller upphovsmännen har blivit tillfrågade i förväg om de går med på att deras verk publiceras i databasen, än mindre blivit erbjudna någon ersättning. Då Wikimedia avvisat BUS inviter om att diskutera en avtalslösning valde BUS att gå till domstol för att få tvisten prövad.

Wikimedia hävdar att det enligt upphovsrättslagen skulle vara tillåtet att publicera den

offentliga utomhuskonsten på internet, men BUS uppfattning är att så inte är fallet.

»Gängse uppfattning bland experter på området är att publicering på internet inte omfattas i den inskränkning i lagen som ger fri utbildningsrätt av konstverk placerade på allmän plats.« säger BUS ordförande Åsa Berndtsson.

BUS har sedan många år tillbaka ramavtal med ett flertal kommuner som är tänkta just för denna typ av publicering av den offentliga konsten. Avtalen är framtagna i samarbete med kommuner och regioner för att hitta ändamålsenliga lösningar så att upphovsmännen ska få skäligt betalt när konstverken visas på internet. Avtal som gäller precis den typ av användning som nu förekommer gratis i Wikimedias databas.

»Vi har ett ansvar att försvara upphovsrätten, våra medlemmars intressen och inte minst de avtal som vi tecknar med aktörer som faktiskt

betalar för sig«, säger Åsa Berndtsson och fortsätter: »Det är oerhört viktigt att vi får fastställt vad som gäller«.

Det som gör situationen med www.offentligkonst.se extra allvarlig är att allt bildmaterial som laddas upp i databasen måste ha en frilicens (till exempel CC-märkning) som gör det tillåtet för alla internetanvändare att använda och till och med bearbeta materialet. Bilderna på konstverken riskerar alltså att manipuleras och hamna i främmande, och för den enskilde konstnären, helt otänkbara sammanhang.

Åsa Berndtsson igen »Wikimedia plöjer vägen för kommersiella aktörer att använda våra medlemmars verk helt gratis och utan respekt för den ideella rätten. Konstnärernas ekonomiska ställning är mycket svag som det är och projekt som detta gör att den utarmas ytterligare.«

ERIK FORSLUND

WIPO och upphovsrätten

Världsförbundet för intellektuell äganderätt (WIPO) är det FN-organ som bevakar utvecklingen inom upphovsrättsområdet och föreslår förändringar av den konvention som i mycket styr hur upphovsrätten är utformad i världen – Bernkonventionen.

Inom WIPO är uppfattningarna minst sagt delade. Två olika uppfattningar står mot varandra och man kan grovt dela in dem efter linjen att utvecklingsländer är på ena sidan och industriländerna på andra sidan, även om det finns många stater som bryter det mönstret.

Nu förs diskussioner om ett förslag som lagts fram av den afrikanska gruppen med stöd av flera länder i Latinamerika och av Indien. Förslaget utgår från digitaliseringen och globaliseringen och de vill att utbildning, bibliotek och forskning ska ges breda undantag från upphovsrätten. Förslaget innebär obligatoriska undantag från upphovsrätt och skulle till exempel innebära att våra ersättningar för fotokopiering som delas ut i form av individuell reprografiersättning, IR, (cirka

11 miljoner kronor i år) skulle försvinna helt och hållet. Ingen ersättning skulle utgå för omfattande kopiering i undervisningen. Biblioteken skulle kunna låna ut digitala verk utan att betala ersättning, man skulle kunna framställa egna kopior och låna ut dessa, bygga upp databaser med verk etc. Den industriella världen med EU och USA i spetsen avvisar detta och anser att det går att lagstifta till förmån för bibliotek, utbildning och forskning nationellt redan nu, det behövs alltså inga förändringar av Bernkonventionen. Istället förespråkar man en lösning där man på regionala konferenser lär sig från varandra och utvecklar sin nationella lagstiftning utifrån goda exempel så kallad »best practice«.

Vid det senaste mötet inom WIPO nåddes ingen enighet om hur man ska gå vidare, men mot bakgrund av USA:s och EU:s avvisande attityd så kan man tills vidare utgå ifrån att det i den fortsatta diskussionen i december kommer att handla om andra lösningar än förändringar av Bernkonventionen. Utvecklingsländerna

kommer dock troligen att arbeta för att få lösningar som kan utvecklas mot en förändring av konventionen eftersom de absolut tror att det är den enda lösningen.

International Authors Forum, IAF, anordnade ett öppet möte för WIPO-delegaterna vid den senaste konferensen. Det handlade om vad begränsningar av upphovsrätten innebär för upphovsmännen. Mötet var välbesökt och gav insikter i vikten av ett bra upphovsrättsligt skydd för upphovsmännen och hur hårt ett dåligt skydd slår mot upphovsmännens möjligheter att utöva sitt yrke. IAF har bildats bland annat för att ge uttryck för upphovsmännens erfarenheter och hur deras liv påverkas av olika politiska beslut särskilt inom WIPO. Det var tydligt hur viktigt det är att visa effekterna av de teoretiska diskussionerna i form av upphovsmän av kött och blod som vittnar om hur det fungerar i praktiken.

MATS LINDBERG

COPYSWEDE STÄMMER SAMSUNG

Privatkopieringsersättningen är fortsatt omtvistad och nu har Copyswede tvingats stämma Samsung för att få dem att redovisa ersättningen. Trots protester från flera redovisningsskyldiga väljer de flesta att betala, särskilt eftersom Copyswede vunnit i domstol mot både Sony och Telia (se nedan). Samsung vägrar dock att redovisa vilken teknik man importerat till Sverige och man betalar inte heller ersättning för den. Copyswede måste därför vända sig till domstol.

I stämningens ansökan, som lämnades in till Solna tingsrätt den 4 juli, kräver Copyswede att Samsung ska redovisa hur många datorer

och surfplattor som importerats till Sverige och att de även uppger dess lagringskapacitet. Om Samsung inte lämnar begärd information begär Copyswede att domstolen beslutar om ett vite om 50 000 kronor om dagen tills dess redovisning inkommer.

Domstolarna har hittills gått på Copyswedens linje om hur lagstiftningen ska uppfattas avseende vilka apparater som ska omfattas. Trots det vägrar Samsung att lämna information och tycks mena att frågan först måste avgöras av högsta domstolen.

Det som är omtvistat är begreppet »särskilt ägnad« som industrin anser ska tolkas begränsande så att det betyder att apparaten bara kan användas till, bara är ägnad till, privatkopiering – såsom de gamla kassetbanden. Copyswede hävdar att särskild ägnad betyder att apparaten kan användas till privat kopiering och den

uppfattningen delar domstolarna. Det är också genomgående för domar i Europa och i EU domstolen att tolka rätten till privatkopieringsersättning på det sättet.

MATS LINDBERG

COPYSWEDE VINNER MOT TELIA

Södertörns Tingsrätt fastslog den 13 juni att mobiltelefonen iPhone omfattas av ersättningsystemet för privatkopiering eftersom det är en produkt som kan användas till kopiering för privat bruk. Att den är »särskilt ägnad« till detta.

Domen behandlar frågan om en smart-

phone omfattas av den svenska lagens förutsättningar för att privatkopieringsersättning ska utgå. Domstolen konstaterar bland annat att det sedan länge utgår ersättning för mediaspelare och att ersättningskyldighet föreligger även när sådana har integrerats i en iPhone.

Det är den andra domen på kort tid från en svensk domstol som besvarar den grundläggande frågeställningen om mobiltelefoner omfattas av privatkopieringsersättningen. I bägge fallen har domstolen delat upphovsmännens uppfattning om att ersättning ska utgå eftersom det har visats i målet att smartphones används till privatkopiering i sådan utsträckning att de ska omfattas av ersättningsystemet för privatkopiering. Målet är överklagat.

MATS LINDBERG

zinkvit.se

